

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Центральноукраїнський національний технічний університет

Факультет економічний

Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри ІАІАС,
доктор історичних наук,
професор

_____ Василь
ОРЛИК

«_____» _____
2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

на тему:

**«Традиційні та інноваційні підходи в системі підготовки фахівців
інформаційної сфери»**

Виконав: здобувач вищої освіти
IV курсу групи ІС19
ОПП «Інформаційна, бібліотечна
та архівна справа» спеціальності
029 «Інформаційна, бібліотечна
та архівна справа»

_____ ГАЛІМОН Ігор
«_____» _____ 2023 р.

Керівник роботи
к. пед. н., доцент

_____ Вікторія БАРАБАШ
«_____» _____ 2023 р.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, директор
Кропивницького фахового коледжу
Приватного вищого навчального закладу
«Університет сучасних знань»

_____ Тетяна ШИШКІНА

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХВЦІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ	
1.1. Особливості розвитку документно-інформаційної освіти в Україні.....	
1.2. Навчально-методична база та методи дослідження.....	
РОЗДІЛ 2. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ	
2.1. Підготовка фахівців інформаційної сфери у вітчизняних закладах вищої освіти.....	
2.2. Особливості трансформації документно-інформаційної підготовки спеціалістів у період від 1990-х рр. до 2020-х рр.....	
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ШКОЛИ УКРАЇНИ	
3.1. Особливості фахової підготовки спеціаліста інформаційної сфери...	
3.2. Професійна компетентність та змістові акценти професійно орієнтованої підготовки фахівця у сфері інформаційної діяльності.....	
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У нинішніх умовах особливості успішного функціонування вищої професійної освіти в Україні, як і світі в цілому, пов'язані з необхідністю вчасного реагування на виклики сучасності. Напрямки розвитку та змістове наповнення освітнього процесу професійної підготовки спеціалістів інформаційної галузі великою мірою визначаються особливостями усіх інформаційних процесів, які реалізуються в усіх сферах життєдіяльності суспільства. Безперечно, одним із важливих питань інформаційної галузі було й залишається питання якісного документаційного забезпечення діяльності організацій, установ, підприємств усіх форм власності, діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, на вирішення якого мають бути спрямовані як традиційні, так і новаторські підходи до системи навчання.

В умовах інформатизації суспільства успішне вирішення проблеми формування електронно-інформаційних ресурсів установи, усвідомлення керівництвом відповідних структур необхідності впровадження сучасних високотехнологічних підходів до організації діяльності установи, отже забезпечення процесу роботи з документно-інформаційними потоками на відповідному рівні, налагодження системи зберігання документів, покликані забезпечувати якість управлінської діяльності установ, підприємств, організацій, органів влади та місцевого самоврядування. Об'єктивні процеси розвитку теорії і практики документно-інформаційних комунікацій, а саме диверсифікація поля професійної діяльності спеціалістів інформаційного профілю, інтенсивне поглиблення процесів диференціації та розвиток ряду наукових дисциплін, об'єкт вивчення яких – документ, а саме йдеться про наукову дисципліну «Документознавство», обумовили на початку 1990-х років ХХ ст. уведення у систему вітчизняної вищої освіти спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність». Таким чином на державному рівні вирішувалося питання

підготовки висококваліфікованих фахівців для роботи у системі документно-інформаційних комунікацій.

Динамічний розвиток суспільства протягом останніх десятиліть обумовив потребу проведення постійних змін у науково-педагогічній діяльності ЗВО. Реагування вітчизняної вищої школи на виклики часу – це зміна спеціальностей та вибудовування ступеневої освіти, це навчання на освітньо-професійних та освітньо-наукових програмах, це коригування освітніх траєкторій та навчальних планів, трансформації та інновації, що в цілому мають забезпечити необхідний рівень професійної підготовки.

Зважаючи на все це, питання дослідження та узагальнення досвіду становлення та розвитку документознавчої освіти виглядає цілком актуальним. В цьому переконують і результати опрацювання спеціальної (історичної та педагогічної) літератури.

Мета кваліфікаційної роботи: теоретичне узагальнення результатів вивчення процесу становлення та розвитку вітчизняної системи підготовки фахівців інформаційної сфери в аспекті традицій та новаторства. **Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких завдань:**

1. З'ясувати стан вивчення та проаналізувати сучасний стан дослідження проблеми формування та розвитку системи підготовки фахівців інформаційної сфери у закладах вищої освіти України.
2. Проаналізувати та визначити потенціал фахової навчальної літератури, яка використовується в освітньому процесі закладів вищої освіти.
3. Охарактеризувати сучасний стан вітчизняної системи підготовки фахівців інформаційної сфери, визначити функціональний аспект традиційних та інноваційних підходів в освітній парадигмі вищої школи в історичному проміжку від 1990-х рр. до 2010-х рр.
4. Визначити актуальні особливості професійної діяльності фахівців інформаційної сфери у сучасному соціокультурному просторі.

5. Охарактеризувати педагогічну складову професійної підготовки майбутніх спеціалістів як засобу забезпечення відповідності рівня професіоналізму викликам сучасності.

6. Проаналізувати змістове наповнення професійної діяльності та особливості професіоналізації здобувачів вищої освіти.

Об'єкт дослідження: вітчизняна освіта документно-інформаційної сфери.

Предмет дослідження: особливості професійної підготовки фахівців інформаційної сфери у вітчизняних закладах вищої освіти.

Практичне значення результатів дослідження полягає у можливостях, що забезпечуються результатами виконаної кваліфікаційної роботи. Спектр їх прикладного використання – від підготовки викладачами ЗВО матеріалів для лекційного курсу, практичних занять до написання ними навчальних посібників, навчально-методичних програм з таких навчальних дисциплін, як документознавство, вступ до фаху та основи наукових досліджень тощо, які належать до циклу професійних компонент освітньо-професійних програм та навчальних планів спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа.

Зміст і структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, які у свою чергу складаються з підрозділів, висновків, списку використаних джерел та літератури. Кваліфікаційна робота містить ___ сторінок, список використаних джерел та літератури складає ___ найменувань.

У **вступі** обґрунтована актуальність теми, визначені об'єкт, предмет, мета, завдання та методи дослідження.

У **першому розділі** висвітлено теоретико-методологічні аспекти заявленої проблеми, а саме здійснено аналіз та оцінку наявного корпусу досліджень, у яких розглядаються питання фахової підготовки спеціалістів інформаційної сфери у закладах вищої освіти, охарактеризовано

навчально-методичні роботи, присвячені вирішенню проблем організації освітнього процесу у вітчизняних ЗВО. У корпусі історико-педагогічної літератури виокремлено дослідницькі періоди, протягом вивчалися ключові питання фахової підготовки у вищій школі.

У **другому розділі** проаналізовано питання становлення та розвитку документознавчої освіти у радянський період та в період розбудови незалежної України; представлена характеристика закладів вищої освіти, які забезпечували в Україні підготовку спеціалістів за спеціальностями «Документознавство та інформаційна діяльність», «Професійна освіта (Документознавство)» та здійснюють підготовку фахівців зі спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа у межах галузі знань 02 Культура і мистецтво. Проаналізовано процес трансформації у сфері вітчизняної освіти зазначених спеціальностей, визначено роль та місце в освітньому просторі ЗВО дисциплін бібліотечно-бібліографічного, архівознавчого та документно-інформаційного спрямування.

У **третьому розділі** виконано аналіз структурної організації системи професійної діяльності фахівців інформаційної сфери, комплексу змістових компонентів наукової та професійної діяльності та його ролі у процесі реалізації освітньо-професійної програми «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» галузі знань 02 Культура і мистецтво. Розглянуто функціонально-змістове наповнення категорій: професіограма, професіоналізм, фахова компетентність. Викладено підсумкові положення проведеного аналізу окреслених у розділі питань стосовно організації та змістового наповнення освітнього процесу у ЗВО, покликано забезпечити високий рівень професійної підготовки фахівців інформаційної сфери.

Висновки містять виклад узагальнених результатів виконаного дослідження, які представлені в теоретичному та практичному аспектах.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

1.1. Особливості розвитку документно-інформаційної освіти в Україні

Інтенсивний розвиток сфери інформаційної діяльності на сучасному етапі характеризується системними зв'язками із локальними процесами – інформатизація суспільства, та процесами загальнодержавного характеру, а саме процесами демократизації. Особливість формування інформаційного суспільства полягає в тому, що одна з головних умов реалізації даної мети полягає у створенні єдиного інформаційного простору та в забезпеченні для всіх громадян держави вільного доступу до інформації. У межах сучасної розробки теорії інформаційної діяльності та практичних аспектах її реалізації мають місце такі важливі питання, як визначення поля професійної діяльності фахівців інформаційного профілю та особливості його диверсифікації, інтенсифікація процесів диференціації та розвитку наукових дисциплін, для яких об'єктом вивчення стала інформація, зокрема документні масиви інформації, власне документ. Пошук відповідей на зазначені питання визначили актуальну проблематику таких наукових дисциплін, як «документознавство»¹, зокрема його історичних та теоретико-методологічних проблем, та інформологія, виникнення якої та потужний розвиток розпочався орієнтовно у 50 рр. ХХ століття.

Необхідно зауважити про те, що сучасне документознавство – це самостійна наукова дисципліна, яка базується на чітко визначених концептуальних засадах, які протягом досить тривалого періоду формувалися і продовжують формуватися нині і вітчизняними

¹ Комова М. В. Документознавство: навч. пос. / М.В. Комова. – Львів-Київ: «Тріада плюс», «Алерта», 2007. С. 7.

науковцями, і дослідниками країн світу, що можна розглядати як переконливий аргумент на користь цієї дисципліни, її актуальності. До імен провідних дослідників належать імена С. Г. Кулешова (автор спеціалізованої концепції), Н. М. Кушнарєнко (автор розширеної концепції документознавства), М. С. Слободяника (автор інформаційної концепції), Ю. М. Столяроа, Г. М. Швецової-Водки. Крім того у вітчизняному документознавчому просторі мають місце дослідження, увага яких сконцентрована на проблемі узагальнення процесів інституціоналізації документознавства (В. В. Бездрабко).

Інтенсивний розвиток інформаційного суспільства в цілому, а документознавчої науки зокрема закономірно обумовили необхідність відповідної реакції у сфері професійної підготовки, зокрема й у сфері вищої школи. Таким чином дев'яності роки ХХ ст. стали часом уведення до вітчизняної системи вищої освіти спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність», мета якої полягала у підготовці фахівців для багатогранної системи документно-інформаційних комунікацій, відповідно така підготовка відзначалася широкоформатним профілем майбутнього спеціаліста інформаційної сфери. З часу запровадження підготовки фахівців за даною спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність» у закладах вищої освіти у межах даної спеціальності відбувається активні процеси, а саме спостерігається досить динамічний розвиток спеціальності, розширюється перелік кваліфікацій, виникнення яких пов'язане з об'ємністю поля професійної діяльності фахівців інформаційної галузі, яке охоплює усі без винятку сфери соціальної практики.

Тривалий час підготовка фахівців з інформаційного забезпечення усього спектру сфер соціальної практики У здійснювалась в Україні за спеціальністю «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія». Такими, що визначають Основи формування та розвитку теоретичних положень,

що стосуються підготовки фахівців з інформаційного забезпечення та водночас відображають особливості розвитку інформаційної професії викладено у системних дослідженнях у галузі бібліотечної професіології, які виконані А. С. Чачко² та іншими представниками наукової школи дослідника, об'єктом дослідження таких праць стала бібліотечна професія (автори І.Я. Конюкова³, Ю. В. Трач⁴). Окремі аспекти професійної підготовки бібліотечних фахівців, визначення сучасних тенденцій та перспектив розвитку бібліотечної професії висвітлено у працях відомих фахівців у галузі бібліотечної освіти, зокрема В. В. Загуменної⁵, М. С. Слободяника⁶ та інших дослідників цієї проблеми.

Варто зауважити, що етап становлення спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, пов'язаний з відкриттям та здійсненням підготовки фахівців інформаційної сфери за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність» не отримав детального висвітлення у вітчизняній науковій літературі. Разом з тим варто відзначити, що у поле зору науковців потрапили окремі суттєві фрагменти цього історичного етапу розвитку науки про документно-інформаційні потоки. Про ініціативу уведення спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність», з якою у 1995 році виступила ще у 1995 р. Харківська державна академія культури (ХДАК) йдеться у дослідженні

² Чачко А. Бібліотекарі в інформаційному суспільстві: не проблема, а реальність / А. Чачко // *Вісн. Кн. палати*. 2001. № 10. С. 23-25.

³ Конюкова І.Я. Розвиток бібліотечної професії в Україні: сучасні концепції та напрями: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / І.Я. Конюкова. К., 2002. 20 с.

⁴ Трач Ю.В. Професійний розвиток бібліотекарів у фахових об'єднаннях України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Ю.В. Трач. К., 2001. 19 с.

⁵ Загуменна В. Концептуальна модель підготовки сучасного бібліотечно-інформаційного фахівця / В. Загуменна // *Вісн. Кн. палати*. К., 2001. № 2. С. 20-21.

⁶ Слободяник М. Бібліотечна наука в Україні: до підсумків десятирічного розвитку / М. Слободяник // *Бібл. планета*. 2002. № 1. С. 6-13.

В. М. Шейко⁷ Автор також зазначає, що саме ХДАК вперше в Україні здійснила набір студентів на навчання за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність» на базі бібліотечного факультету, що давало можливість студентам обирати одну з десяти спеціалізацій та отримати після завершення навчання відповідну до обраної спеціалізації кваліфікацію, а саме: технолог автоматизованих документно-інформаційних систем (автоматизація документно-інформаційних систем); інформаційний брокер (документно-інформаційне забезпечення соціокультурної сфери); фондознавець (організація документних масивів); менеджер патентно-ліцензійної діяльності (патентознавство); документознавець-архівіст (архівознавство та діловодство); менеджер інформаційної діяльності (інформаційна діяльність у сфері комерції та бізнесу); референт-аналітик (документно-інформаційне забезпечення органів управління); менеджер книговидавничої та книготорговельної діяльності (книгознавство, книговидавнича й книготорговельна діяльність); кваліфікація – викладач спеціальних дисциплін документно-комунікативного циклу (інформаційна культура).

Дослідник І. Д. Нілова становлення в Україні спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» пов'язує з ліцензуванням у 1994 році освітнього рівня «бакалавр» у Донецькому інженерно-економічному коледжі, що функціонував при Донецькому технічному університетові⁸.

Стосовно часу початку та ЗВО, який розпочав таку підготовку, дослідник В. В. Терно має свою версію, зауважуючи, що підготовку фахівців з інформаційної діяльності, документознавців, було розпочато у вересні 1996 р. на факультеті документознавства та інформаційної

⁷ Шейко В. Міжнародні зв'язки та оновлення навчальних планів бібліотечно-інформаційної освіти в Україні / В. Шейко // *Вісн. Кн. палати*. 1998. № 5. С. 8.

⁸ Нілова І.Д. Проблеми підготовки спеціалістів з документознавства та інформаційної діяльності в Україні / І.Д. Нілова // *Проблеми освіти*. Вип. 8. 1997. С. 131.

діяльності у Київському державному інституті культури. Тоді у цьому ЗВО у межах спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» майбутнім студентам було запропоновано навчатися за такими кваліфікаціями: менеджер-фахівець з інформаційної діяльності (документознавець); референт інформаційної служби, а саме органів наукової інформації, (документознавець); документознавець-архівіст⁹.

Проаналізувавши тогочасну практику підготовки документознавців, можна зробити висновок про те, що на початку інституціоналізації підготовки документознавців мав місце досить потужний вплив бібліотечного контексту підготовки фахівців, чому сприяли як об'єктивні, так і суб'єктивні причини.

Своєчасність відкриття (друга половина дев'яностих років ХХ ст.) та перспективність спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» можна обґрунтувати, з точки зору Ю.І. Палехи, взявши до уваги низку об'єктивних чинників, до яких дослідник відносить такі: важлива роль документа, у т. ч. електронного документа, в сучасному світі; зростання ролі інформаційних процесів у всіх різновидах людської діяльності, прояв спільної основи, що характерна для багатьох інтелектуальних напрямів процесу суспільного розвитку, його глобалізації¹⁰.

Сьогодні питання підготовки фахівців інформаційної сфери (документознавців) як спеціалістів з інформаційного забезпечення перебувають у полі зору не лише учених-документознавців, істориків, культурологів, а й представників педагогічної науки та практики. Особливо актуальною для дослідників виявилася проблема диверсифікації змісту освіти, що забезпечує підготовку спеціалістів для сфери

⁹ Терно В.В. «Документознавство та інформаційна діяльність» – нова спеціальність у системі вищої освіти / В.В. Терно // *Проблеми освіти*. 1998. Вип. 9. С. 57.

¹⁰ Значення підготовки документознавців для інформаційного суспільства [Електронний ресурс] / Ю. Палеха. – Режим доступу: <http://www.dilo.kiev.ua/zpddis.html>.

інформаційного забезпечення управління. Досить перспективні та пріоритетні у цьому плані виявилися системні педагогічні дослідження О. В. Матвієнко¹¹, де розглядається питання побудови оптимальної моделі фахівця з інформаційного забезпечення системи управління саме невиробничою сферою.

Найважливішим проблемам підготовки документознавців в умовах інформатизації суспільства приділяється увага в роботах Н. А. Гайсинюк¹², Н. М. Кушнарєнко¹³, І. І. Морозюк¹⁴, А. А. Соляник¹⁵. Деякі важливі питання, що пов'язані з проблемою підготовки фахівців з управління документацією за кордоном, розглядаються І. Є. Антоненко¹⁶, С. Г. Кулєшовим та І. П. Прокопенко¹⁷. Усі згадані наукові праці даних авторів посідають вагоме місце у питанні забезпечення подальшого розвитку теоретичних положень та реалізації запропонованих ними практичних заходів у сфері організації освітньо-виховного процесу підготовки фахівців інформаційної сфери, а також виступають свого роду орієнтирами для виконання подальших досліджень, у руслі яких

¹¹ Матвієнко О.В. Теорія і практика підготовки спеціалістів з інформаційного забезпечення системи управління невиробничою сферою: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О.В. Матвієнко. К., 2005. 40 с.

¹² Гайсинюк Н.А. Педагогічні засади підготовки документознавців в умовах інформатизації суспільства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Н.А. Гайсинюк. К., 2003. 24 с.

¹³ Кушнарєнко Н.М. Складові змісту спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність»: питання методології / Н.М. Кушнарєнко // *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2004. № 1. С. 42-45.

¹⁴ Морозюк І. Формування напрямів освіти документознавців / І. Морозюк // *Вісн. Кн. палати*. 2003. № 10. С. 27-29.

¹⁵ Соляник А. Концептуальні засади викладання дисциплін документознавчого циклу / А. Соляник, Н. Кушнарєнко // *Вісн. Кн. палати*. 2001. № 1. С. 25-27.

¹⁶ Антоненко І.Є. Кваліфікаційні вимоги до фахівців у сфері керування документацією (досвід Австралії) / І.Є. Антоненко // *Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики: III міжнародна наук-практ. конф., Київ, 20-22 травня 2008 р.: тези доповіді*. К., 2006. С. 7-8.

¹⁷ Кулєшов С.Г. Управління документацією: підготовка фахівців у вищих школах за рубежом / С.Г. Кулєшов, І.П. Прокопенко // *Архіви України*. 2003. № 1-3. С. 53-65.

передбачається обґрунтування специфіки змісту, форм та методів професійної підготовки фахівців.

У вивченні проблем підготовки документознавців для інформаційного забезпечення органів державної влади та управління помітне місце посідає саме управлінське документознавство, над проблематикою якого постійно працюють С.Г. Кулешов¹⁸ та В. В. Бездрабко¹⁹ у контексті актуальних завдань. А саме йдеться про необхідність обґрунтування сутності, структури та функцій управлінського документа, потребу визначити закономірності функціонування документа в документній інфраструктурі суспільства, необхідність вивчення структури та документної бази управління, особливості функціонування новітніх технологій, що забезпечують створення та обіг управлінської документації.

Питанню підготовки фахівців інформаційної сфери (документознавців) приділяється значна увага у ряді вітчизняних фахових видань з документознавства та інформаційної діяльності, серед яких варто відзначити «Вісник Книжкової палати», «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія», «Студії з архівної справи та документознавства». До вагомого тематичного наукового доробку належать і статті, що опубліковані у фахових виданнях ЗВО, у яких забезпечується підготовка фахівців інформаційної сфери, зокрема у «Віснику Київського національного університету культури і мистецтв» та «Віснику Харківської академії культури». Також публікації відповідного змісту вміщені на сторінках інших вітчизняних наукових видань, а саме у виданнях: «Вища школа», «Проблеми освіти: науково-методичний

¹⁸ Кулешов С.Г. Управлінське документознавство: навч. посібник / С.Г. Кулешов. К.: ДАКККіМ, 2003. 57 с.

¹⁹ Бездрабко В.В. Управлінське документознавство: навч. посібн. / В.В. Бездрабко. К., 2006. 208 с.

збірник», «Архіви України» «Гуманітарний Часопис: збірник наукових праць», «Науковий Часопис НПУ імені М. П. Драгоманова».

Варто відзначити, що названі джерела якраз найповніше відображають науковий доробок, що присвячений проблемам підготовки фахівців інформаційної сфери. Крім того у ньому розглядаються ті ключові проблеми, які визначалися науковцями як важливі й перспективні у працях за період, починаючи з кінця ХХ й до початку ХХІ ст.

Для етапу уведення спеціальності у ЗВО його хронологічні межі окреслено рамками, починаючи з часу першого набору на навчання студентів за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність» й завершуючи часом першого випуску підготовлених за даною спеціальністю фахівців (1995– 1999 рр.). Даний етап відзначається виходом у світ цілого ряду ґрунтовних досліджень, з-поміж яких варто назвати публікації таких авторів, як В. В. Терно²⁰, В. М. Шейко²¹, І. Д. Нілова²², Н. М. Кушнарєнко²³.

У навчальному плані підготовки фахівців-документнавців, що був запропонований В. В. Терно, об'єктивно містяться навчальні дисципліни бібліотечно-бібліографічного спрямування, що пояснюється організаційною та структурною приналежністю спеціальності, особливостями здійснення підготовки фахівців за нею у межах бібліотечних факультетів: «Навчальний план включає вивчення як соціально-економічних, гуманітарних, фундаментальних дисциплін, так і

²⁰ Терно В.В. «Документознавство та інформаційна діяльність» – нова спеціальність у системі вищої освіти / В.В. Терно // *Проблеми освіти*. 1998. Вип. 9. С. 53-59.

²¹ Шейко В. Міжнародні зв'язки та оновлення навчальних планів бібліотечно-інформаційної освіти в Україні / В. Шейко // *Вісн. Кн. палати*. 1998. № 5. С. 7-10.

²² Нілова І.Д. Проблеми підготовки спеціалістів з документознавства та інформаційної діяльності в Україні / І.Д. Нілова // *Проблеми освіти*. Вип. 8. 1997. С. 129-133.

²³ Кушнарєнко Н.М. Підготовка кадрів у галузі документознавства та інформатики: досвід і проблеми / Н.М. Кушнарєнко // *Українська культура: минуле, сучасне та шляхи розвитку*. К., 1997. Вип. 2. С. 229-233; Кушнарєнко Н.М. Системна організація змісту та викладання дисциплін документознавчого циклу / Н.М. Кушнарєнко // *Вища школа*. – 2001. № 4-5. С. 41-52.

дисциплін, пов'язаних з проблемами української культури і національного відродження». Для майбутньої професійної діяльності визначались центри науково-технічної інформації як місця її реалізації.

Зважаючи на ґрунтовний зміст навчальних планів підготовки фахівців у межах бібліотечно-інформаційної освіти у ХДІК, В. М. Шейко визначив їх базовий характер для інших вітчизняних ЗВО та виділив три блоки дисциплін навчального плану. Гуманітарні та соціально-економічні дисципліни склали перший блок, другий блок склали фундаментальні та професійно-орієнтовані дисципліни. До третього блоку, за поділом В. Шейка, було віднесено спеціальні навчальні курси. Варто зазначити, що саме у ХДІК науковцями-педагогами була створена концепція бібліотечно-інформаційної освіти, яка мала на меті забезпечити розширення професійної сфери підготовки фахівців інформаційної сфери, а також окреслювала можливі шляхи для професійної реалізації випускників ЗВО в інформаційній інфраструктурі суспільства. Головна стратегічна мета концепції бібліотечно-інформаційної освіти полягала у зближенні «бібліотечної та інформаційної освіти на підставі нових інформаційних технологій, створення безперервної та багатоступеневої підготовки спеціалістів та магістрів для документно-комунікативної сфери України».

Сфера професійної діяльності документознавців розглядалася І. Д. Ніловою як комплекс та виконання таких завдань: проведення аналізу інформаційного поля, виконання відбору інформації за певними її характеристиками та створення її різних типів у різного роду документних формах з метою якнайповніше задовільнити функціональні потреби споживачів, а також визначення місця майбутньої діяльності документознавців, яким, відповідно до бачення автора, мали бути органи державної влади та управління ²⁴.

²⁴ Нілова І. Д. Проблеми підготовки спеціалістів з документознавства та інформаційної діяльності в Україні / І.Д. Нілова // *Проблеми освіти*. Вип. 8. 1997. С. 132.

Вихід у 1997 р. першого видання підручника «Документознавство» Н. М. Кушнарєнко без жодного перебільшення можна вважати знаковим у розвитку документознавчої науки. Адже це був перший підручник, в якому його автор цілісно представила увесь комплекс теоретичних, методичних та організаційних проблем документознавства, проаналізувала та узагальнила теоретичні концепції різних авторів; сформувала у власній інтерпретації та виклала у смислово-логічній послідовності функції, ознаки, властивості та класифікацію документів; визначила особливості друкованих та розкрила специфіку електронних документів, а також окреслила особливості створення та функціонування різних типів та видів документів, документно-комунікаційної системи суспільства в цілому. Варто зауважити, що даний підручник витримав сім перевидань не лише в Україні, а й у країнах ближнього зарубіжжя ²⁵.

Другий етап, датований 2000–2003 рр., отримав свою верхню межу за роком появи в Україні першого системного дисертаційного дослідження, що було присвячене проблемам підготовки документознавців у ЗВО. Наукові праці таких вітчизняних науковців, як: А. А. Соляник ²⁶ М. С. Слободяник ²⁷, Ю. І. Палєха ²⁸, О. В. Матвієнко ²⁹, Н. М. Кушнарєнко,

²⁶ Соляник А. Концептуальні засади викладання дисциплін документознавчого циклу / А. Соляник, Н. Кушнарєнко // *Вісн. Кн. палати*. 2001. № 1. С. 25-27.

²⁷ Слободяник М.С. Документно-інформаційна сфера України: проблеми наукового забезпечення і підготовки кадрів / М.С. Слободяник // *Документознавство та інформаційна діяльність: наука, освіта, практика: Міжнародна наук.-практ. конф., Київ, 21-23 травня 2003 р.: тези доповіді*. К., 2003. С. 7-9.

²⁸ Палєха Ю.І. Підготовка фахівців з документознавства та інформаційно-аналітичної діяльності: шляхи становлення / Ю.І. Палєха // *Зб. праць наук.-практ. конф. «Ефективність та якість приватної освіти» Київ, 23-30 листопада 2003 р.: тези виступу / Вид-во Європ. ун-ту. К., 2003. С. 116-119.*

²⁹ Матвієнко О.В. Інформаційна професія: аналіз підходів до розуміння змісту діяльності та напрямів підготовки спеціалістів / О.В. Матвієнко // *Гуманітарні науки*. 2002. № 2. С. 20-26.

Н. А. Гайсинюк ³⁰, І. Є. Морозюк ³¹, для даного періоду акцентували увагу на змістовому наповненні навчальних дисциплін професійного спрямування, на міжпредметній та внутрішньопредметній інтеграції дисциплін документознавчого циклу, на важливій ролі відповідного навчального посібника у підготовці фахівців інформаційної сфери.

За визначенням Н. М. Кушнарєнко, системна підготовка документознавців може відбуватися лише за умови якісних змін у викладанні фундаментальних загальнопрофесійних і спеціальних курсів документознавчого циклу, а стосовно складності визначення оптимальної номенклатури навчальних дисциплін, їх змістовного наповнення та послідовності викладання, то вона, на думку автора, «зумовлена як молодим статусом спеціальності і недостатньою розробкою даної проблеми наукою, так і відсутністю концептуальних засад викладання дисципліни документознавчого циклу» ³².

У роботах Л. І. Філіпової ³³ та О. В. Матвієнко ³⁴. особлива увага присвячена загальним питанням підготовки кадрів для інформаційної сфери. Зокрема, О.В. Матвієнко у системі підготовки фахівців інформаційного профілю, професійна діяльність яких передбачається у системі управління, виокремила такі цикли:

– *документально-інформаційний* («Документно-інформаційні ресурси»), «Документаційне забезпечення управління», «Інформаційна

³⁰ Гайсинюк Н.А. Навчальний посібник в системі інформаційного забезпечення професійної підготовки фахівця / Н.А. Гайсинюк // Бібліотечна наука, освіта, професія у демократичній Україні: Зб. наук. пр. К., 2001. С. 20-28.

³¹ Морозюк І. Документознавство та інформаційна діяльність: проблеми спеціалізацій і вимоги практики / І. Морозюк // Вісн. Кн. палати. 2003. № 8. С. 18-20.

³² Морозюк І. Документознавство та інформаційна діяльність: проблеми спеціалізацій і вимоги практики / І. Морозюк // Вісн. Кн. палати. 2003. № 8. С. 19.

³³ Філіпова Л.Я. Щодо підготовки кадрів для інформаційної діяльності в Україні / Л.Я. Філіпова // Наук.-техн. інф. (УкрІНТЕІ, Київ). 2001. № 4. С. 45-47.

³⁴ Матвієнко О.В. Забезпечення інформаційної підтримки управління: до проблеми підготовки спеціалістів / О.В. Матвієнко // Суспільні реформи та становлення громадянського суспільства. К.: УАДУ, 2001. С. 220-222.

культура», «Інформатика», «Теорія інформаційного пошуку», «Інформаційний моніторинг»);

– *інформаційно-технологічний* («Комп'ютерні технології», «Комп'ютерні мережі», «Системи електронного документообігу» «Організація баз даних», «Системи комп'ютерного перекладу та оптичного розпізнавання інформації», «Комп'ютерні видавничі системи», «Гіпертекстові та мультимедійні системи»);

– *управлінський* («Інформаційний менеджмент», «Організація діяльності інформаційних служб», «Теорія інформаційних потреб», «Маркетинг інформаційних продуктів і послуг», «Інформаційний консалтинг», «Економіка інформаційної діяльності», «Інформаційний бізнес», «Інформаційний сервіс», «Менеджмент проектів автоматизації»).

Висвітленню закордонного досвіду підготовки фахівців інформаційного профілю, на думку Л. І. Філіпової³⁵, можна приділи увагу та вивчити його за допомогою запровадження дистанційної освіти як однієї із сучасних форм організації освітнього процесу.

І. Є. Морозюк³⁶ робить акцент на необхідності розподілу предметного поля фахових дисциплін на дві групи, а саме на когнітивно-насичені та діяльнісно-насичені дисципліни. Стосовно дисциплін спеціалізацій автор висловлює думку, що вони майже всі повинні бути діяльнісно-насиченими, що забезпечить можливість у процесі їх вивчення орієнтацію студентів на успішне виконання ними практичних завдань будь-якого визначеного аспекту документально-інформаційної діяльності. Необхідність «упорядкування змістовного і структурного наповнення документознавства» розглядають як одну з важливих задач

³⁵ Філіпова Л. Організація дистанційного навчання у вищій школі бібліотечних та інформаційних наук Іллінойського університету / Л. Філіпова // *Вісник Кн. палати.* – 2002. № 7. С. 45-47.

³⁶ Морозюк І. Інноваційні зміни в документно-інформаційній сфері як фактор вдосконалення підготовки фахівців / І. Морозюк // *Вісник Кн. палати.* 2003. № 12. С. 34.

документознавства науковці А. А. Соляник та Н. М. Кушнарєнко³⁷. Цими ж дослідниками була сформована та запропонована для практичної реалізації структурна модель документознавчої освіти, яка розташовується у межах чотирьохелементної моделі, першу частину якої складає документологія (теорія, методологія документознавства); другу частину – загальне документознавство (історія, типологія, класифікація документа, технологічні основи життєвого циклу документа); третя частина представлена частковим документознавством (теорія і технологія складання документів, їх редагування, тиражування, розповсюдження, обробки, обліку, захисту, акумулювання, зберігання, використання); четверту частину моделі представляє спеціальне документознавство (інформаційне, адміністративне, архівне, бібліотечне, банківське, бібліографічне, музейне).

Автор першого в Україні дисертаційного дослідження, присвяченого проблемам підготовки документознавців, Н. А. Гайсинюк визначила інформатизацію як одну з найважливіших умов, від якої залежить поліпшення якості сучасної вітчизняної освіти, а її реалізація передбачає забезпечення щонайповнішого використання доступної інформації. Результати запровадження інформатизації – підвищення ефективності освітнього процесу шляхом його інтенсифікації та індивідуалізації; розробка таких методів і технологій навчання, які мають бути зорієнтовані на формування розвиваючої, випереджаючої та персоніфікованої освіти; досягнення необхідного рівня професіоналізму у сфері володіння засобами інформатики та комп'ютерної техніки; інтеграція різних видів діяльності (наукової, методичної, освітньої, освітньо-дослідницької, організаційної) у межах окремої освітньої технології; підготовка майбутніх фахівців інформаційної сфери до роботи в умовах інформаційного суспільства;

³⁷ Соляник А. Концептуальні засади викладання дисциплін документознавчого циклу / А. Соляник, Н. Кушнарєнко // Вісн. Кн. палати. 2001. № 1. С. 25-27.

підвищення професійної компетентності та конкурентноздатності майбутніх фахівців³⁸.

Необхідно зауважити, що третій етап функціонування документального потоку, який розпочався у 2004 році, відбувається у контексті загальних процесів інформатизації суспільного життя як в Україні, так і світі в цілому. Даний етап відзначається прийняттям цілого ряду важливих нормативно-правових актів, які спрямовані на забезпечення структуризації та впорядкування процесу впровадження ІКТ, зокрема, був уведений у дію Закон України «Про електронний цифровий підпис», починаючи з 1 січня 2004 р., Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» а також Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Типового порядку здійснення електронного документообігу в органах виконавчої влади» (від 28 жовтня 2004 р. № 1453), Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» та ін.

Описуючи процес підготовки у Донецькому національному університеті магістрів зі спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність», дослідник М. І. Крулькевич виокремив такі три цикли дисциплін, що передбачені для вивчення за відповідним навчальним планом: гуманітарний цикл, професійно-орієнтований цикл та цикл дисциплін самостійного вибору ЗВО³⁹.

У процесі дослідження проблем підготовки документознавців під час навчання у ЗВО, а також питання стосовно впливів на цей процес різних зовнішніх факторів Ю. І. Палеха виділив цілий ряд таких чинників, дія яких позначається на змістовній частині підготовки майбутніх фахівців

³⁸ Гайсинюк Н. А. Тенденції розвитку професійної підготовки майбутніх документознавців у системі вищої освіти України / Н.А. Гайсинюк // *Вісн. Кн. палати*. 2002. № 12. С. 26-28.

³⁹ Крулькевич М.І. Про підготовку магістрів зі спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» / М.І. Крулькевич // *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2005. № 3. С. 43-45.

інформаційної сфери. До таких впливових факторів зараховано: ускладнення процесу реалізації функцій управління персоналом; збільшення в організації кількості осіб, які працюють з документами; наявність проблем з інформатизацією документообігу; необхідність підвищення рівня уніфікації та стандартизації документів; упровадження безпаперових технологій здійснення бухгалтерського обліку; потреба якісних змін у технології документування; необхідність забезпечення правового регулювання електронного документування; необхідність удосконалення нормативно-методичної бази діловодства; неухильний розвиток документознавства як науки ⁴⁰. Стосовно професійної культури працівника інформаційної сфери Ю. І. Палеха зауважує, що наявність професійної культури у такого спеціаліста означає володіння ним необхідною сумою знань нормативно-правового характеру, а саме нормативно-розпорядчих актів, нормативних документів, методичних розробок, наукової літератури з питань організації діловодства, щодо операцій технологічних процесів діловодства та архівної справи, знань зі сфери комп'ютерної технології та засобів автоматизації документної інформації, та, безперечно, умінь та навичок керування служби діловодства ⁴¹.

Проаналізувавши та узагальнивши думки науковців стосовно індивідуальної інформаційної культури фахівця інформаційної сфери, І. Є. Морозюк стверджує, що індивідуальну інформаційну культуру документознавця-інформаційника визначає комплекс його здібностей (вміння, навички) до постійного навчання, отже, самостійно забезпечувати власну базу професійних та інших знань, до яких належить: культура

⁴⁰ Палеха Ю.І. Основні чинники впливу на вузівську підготовку документознавців / Ю.І. Палеха // *Студ. з архівної справи та документознавства*. К., 2004. Т. 11. С. 171.

⁴¹ Палеха Ю.І. Культура діловодства. Постановка проблеми та шляхи реалізації / Ю.І. Палеха // *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2005. № 3. С. 37.

пошуку нової необхідної інформації; вміння опрацьовувати значні інформаційні масиви; культура читання та культура сприйняття інформації різних видів; вміння аналізувати отриману інформацію, використовуючи для цього власні знання, інтуїтивні відчуття, опираючись на досвід авторитетних фахівців; вміння аналізувати власні інформаційні потреби, визначаючи причину їх виникнення; культура міжособистісної комунікації; розуміння необхідності підвищення рівня комунікативної компетентності; культури мережевої поведінки; правової культури інформаційного обміну тощо ⁴².

Навчальну дисципліну «Лінгвістичні основи документознавства» дослідник О. В. Медведь пропонує до вивчення, зважаючи на важливість її змістовного наповнення та освітню мету, що полягає у забезпеченні цілісності та завершеності знань студентів про сучасну українську мову в динамічному аспекті⁴³. Прогнозовану ефективність упровадження в освітній процес підготовки спеціалістів інформаційної сфери навчальної дисципліни «Організація сучасного діловодства» обґрунтовує у своєму дослідженні Н. І. Масі, акцентуючи на її важливій ролі у підготовці висококваліфікованих документознавців для інформаційної галузі та фахівців апарату управління а також документаційної сфери. Ще один вагомий аргумент, що переконує у доцільності вивчення зазначеної дисципліни, автор вбачає в тому, що детальне знайомство студентів з нормативно-методичною базою сучасного діловодства, із чинними законодавчими актами управлінської сфери, з організацією і принципами документообігу та детальне знайомство з документами організаційно-

⁴² Морозюк І.Є. Інформаційна культура та професійна підготовка фахівця документно-інформаційної галузі / І.Є. Морозюк // *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2005. № 3. С. 42.

⁴³ Медведь О.В. Мета й завдання навчального курсу «Лінгвістичні основи документознавства» / О.В. Медведь // *Матеріали 4-ої Міжнар. наук.-практ. конф. «Людина, культура, техніка в новому тисячолітті»*. Х., 2005. С. 127.

розпорядчої діяльності повинне забезпечити студентам готовність до успішного вивчення навчальних дисциплін документознавчого циклу ⁴⁴.

Аналізуючи змістове наповнення навчальної дисципліни «Інформаційна діяльність», Л.І. Філіпова визначає її структуру у такому викладі: інформаційна діяльність: визначення, основні напрями та види інформаційної діяльності (Закон України «Про інформацію», Розділ 2); організація діяльності інформаційних установ: історія та її сучасний стан в Україні та в зарубіжних країнах; управління інформаційною діяльністю в Україні та у зарубіжних країнах. Інформаційний менеджмент; економіка та маркетинг в інформаційній діяльності. Інформаційний маркетинг; інформаційно-аналітичні служби та інформаційні центри. Інформаційне обслуговування (або послуги). Інформаційні продукти; інформаційне забезпечення інтелектуальної власності. Інформаційне право. Інформаційна етика; комп'ютеризація та автоматизація інформаційної діяльності ⁴⁵.

Отже, у комплексі вітчизняних науково-педагогічних досліджень особливу увагу дослідників спрямовано на такі актуальні проблеми підготовки фахівців інформаційної сфери, як: освітньо-кваліфікаційні характеристики (цілі освітньої та професійної підготовки, змістове наповнення освіти, особливості соціального замовлення на відповідних спеціалістів з урахуванням вимог до змісту освіти, як узагальнених вимог держави, так і окремих замовників; освітньо-професійна програма (зміст навчання обумовлює вимоги до обсягів, змісту, а також рівня освітньої та професійної підготовки майбутнього фахівця інформаційної сфери

⁴⁴ Масі Н. І. «Організація сучасного діловодства» як складова підготовки майбутніх документознавців (з досвіду роботи) / Н.І. Масі // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Людина, культура, техніка в новому тисячолітті», Харків, 26-27 квітня 2005 р.: тези доповіді / Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ». Х., 2005. С. 149.

⁴⁵ Філіпова Л. Інформаційна діяльність як фахова навчальна дисципліна: змістовний аналіз / Л. Філіпова // *Вісн. Кн. палати*. 2005. № 2. С. 29.

відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня – бакалавра чи магістра); необхідні засоби діагностування освітньо-професійних програм підготовки спеціалістів відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів; особливості організаційно-педагогічних умов провадження освітньої діяльності; вивчення світового досвіду підготовки фахівців інформаційної сфери.

1.2. Навчально-методична база та методи дослідження

З-поміж загального документального потоку в даному дослідженні вважаємо за необхідне визначити та простежити динаміку та зміст наявної навчально-методичної літератури, що покликана посприяти якісній підготовці майбутніх фахівців інформаційної сфери.

У 1997 році в Україні з'явилося перше видання підручника «Документознавство» Н. Кушнарєнко, в якому було викладено принципи класифікації документів, визначено специфіку документів, що створені на традиційних і на нетрадиційних матеріальних носіях, охарактеризовано особливості функціонування документно-комунікаційної системи в Україні. Станом на кінець 90-х років ХХ століття підручник авторства Н. М. Кушнарєнко став єдиним в Україні підручником з проблем документознавства, на сторінках якого розглядався як єдине ціле весь комплекс теоретичних, методичних та організаційно-практичних проблем організації документно-інформаційних систем. Ефективність освітньої складової даного підручника визначається й уміщеним у ньому переліком контрольних запитань, викладом практичних завдань, наявністю в ньому необхідних схем, рисунків і таблиць.

Грунтовна монографія С. Г. Кулєшова «Документознавство: Історія. Теоретичні основи», що була видана у 2000 р., містить інформацію про витоки науки про документ; виклад короткого історичного нарису з розвитку документознавства; характеристику структури сучасного документознавства; охарактеризовано та проаналізовано теоретичні основи загального та спеціального документознавства а також методичні засади документології.

Навчальний посібник М. В. Комової «Документознавство» (2007 р.) присвячений висвітленню загальнотеоретичних проблем документознавства, яке розглядається автором посібника як комплексна

наука про документ. У посібникові представлені питання функційного аналізу документів, особливостей документів як матеріальних об'єктів із зафіксованою в них соціальною інформацією; питання видової й типологічної класифікації документів, питання функціонування документно-комунікаційної системи в умовах інформаційного суспільства.

Навчальний посібник «Документознавство» авторства Г. М. Швецової-Водки (2007 р.), презентує основні теоретичні засади загального документознавства, починаючи від визначення поняття «документ» та завершуючи розглядом основ класифікації друкованих видань. Авторська концепція даного підручника прочитується у викладі усього навчального матеріалу як така, що ґрунтується на власних наукових дослідженнях Г. М. Швецової-Водки та узгоджена з концептуальними засадами праць відомих науковців – фахівців у галузі документознавства та книгознавства. Зміст даного посібника сформований та викладений відповідно до програми навчальної дисципліни «Документознавство».

Навчальний посібник авторів Ю. І. Палехи та Н. О. Леміш «Загальне документознавство» (2008 р.) містить детальний розгляд етапів розвитку документознавства, основ теорії документа, характеризує процес організації створення документа та ін.. Посібник адресований викладачам, аспірантам, магістрантам, студентам закладів вищої освіти, науковим працівникам та фахівцям гуманітарних спеціальностей. Навчальний матеріал у посібникові викладено з урахуванням вимог кредитно-модульної системи.

Для студентів спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» навчальна дисципліна «Управлінське документознавство» мала фундаментальний статус. В історичному, теоретичному та практичному аспектах управлінське документознавство тісно пов'язане з такими дисциплінами, як загальне документознавство, діловодство, документально-інформаційні комунікації, лінгвістичні основи

документознавства, документно-інформаційне забезпечення управління, архівознавство та іншими дисциплінами, які належать до базових дисциплін блоку Державного освітнього стандарту вищої школи спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність»⁴⁶. Видання С. Г. Кулешовим «Управлінського документознавства» (2003 р.) стало першим в Україні навчальним посібником з управлінського документознавства як навчального курсу. Необхідно відзначити те, що даний посібник містить досить деталізовані характеристики періодів розвитку вітчизняного управлінського документознавства як наукової дисципліни, також у ньому викладено теоретичні основи та представлено понятійний апарат управлінського документознавства. Крім того автор посібника С. Г. Кулешов представив та проаналізував такі важливі складові документного забезпечення процесів управління, як: класифікація управлінських документів, типологічна схема управлінської документації, головні напрями уніфікації та стандартизації створення текстів та їх особливості, вимоги до оформлення управлінських документів.

Навчальний посібник «Управлінське документознавство» В. В. Бездрабко (2006 р.) пропонує здобувачам вищої освіти змістове наповнення даної навчальної дисципліни, викладене в авторській редакції з акцентами на: характеристиці етапів еволюції управлінського документознавства як наукового курсу, теоретичні засади управлінського документознавства; визначення та характеристику загальних питань класифікації документів, управлінської документації, історичних витоків, головних напрямів уніфікації та стандартизації документів управлінської сфери; висвітлення окремих аспектів здійснення процесу керування документацією в зарубіжних країнах.

⁴⁶ Бездрабко В.В. Управлінське документознавство: навч. посібн. / В.В. Бездрабко. – К., 2006. – С. 7.

Кількість навчальних посібників, які забезпечують освітній компонент освітньо-професійної програми підготовки документознавців «Діловодство» виявилася набагато більшою порівняно з іншими навчальними дисциплінами. З усієї кількості таких посібників варто відзначити навчальний посібник «Сучасне діловодство» А. Н. Діденко (2000 р.), який було перевидано у період з першого року видання (1998 р.) по 2004 рік чотири рази. Даний посібник відзначається повнотою викладу матеріалу, починаючи від основних відомостей про службові документи та про класифікацію таких документів, і до представлення зразків оформлення організаційно-розпорядчих документів. Чинні правила складання та оформлення організаційно-розпорядчої документації, інших типів та груп документів управлінської сфери також викладені у даному посібникові.

До корпусу навчально-методичної літератури належать посібники О. В. Лози «Діловодство та документування управлінської діяльності», Ю. І. Палехи «Документаційне забезпечення управління», А. Н. Віденко «Сучасне діловодство», В. М. Жуковської «Діловодство», В. П. Козоріз та Н. І. Лапицької «Загальне і кадрове діловодство», М. Ф. Хоменко та О. В. Грабарь «Посібник з діловодства», Г. В. Беспянської «Діловодство», С. В. Глущик «Сучасні ділові папери» та інших авторів. Усі названі посібники спрямовані на забезпечення навчальних дисциплін «Діловодство» та «Документаційне забезпечення управління».

Публікація навчальних посібників з документування конфіденційної інформації (С. М. Головань), з питань організації роботи з юридичними документами (А. В. Красницька), питань організації діловодства кадрової служби (Є. К. Пашутинський), військового документування (І. М. Крутько, С. Ю. Поляков), організації діловодства у правоохоронних органах України (Ф. В. Шиманський), особливостей забезпечення муніципального діловодства (Т. В. Іванова, Л. П. Піддубна), діловодства у банківських

установах (В. Н. Боровський) тощо відзначається активністю, починаючи з 2003 року, оскільки саме у цей час спеціальне діловодство набуває інтенсивного розвитку, відображаючи динаміку розвитку відповідних сфер життєдіяльності суспільства.

До важливих складових корпусу навчально-методичного забезпечення належить і навчальний посібник Г.Г. Поберезької та І.М. Волинець «Лінгвістичні основи документознавства та інформаційної діяльності» (2008 р.), який містить узагальнені матеріали з теоретичних та практичних проблем документної лінгвістики, а також визначені авторами зв'язки документної лінгвістики з іншими навчальними дисциплінами. Також у посібникові приділено увагу основним питанням теорії тексту, зокрема наведено визначення поняття тексту, охарактеризовані ознаки тексту, викладено класифікацію текстів службових документів, охарактеризовано особливості текстової комунікації.

Необхідність вивчення сучасних інформаційних технологій у курсі підготовки спеціалістів для інформаційної сфери обумовлена усіма тими процесами, що мають місце в усіх сферах суспільного життя у зв'язку з інтенсивним розвитком інформаційного суспільства. У вітчизняних закладах вищої освіти інформаційна технологічна підготовка відзначається структурною послідовністю та спрямованістю на досягнення її прикладного характеру у сфері діяльності, що пов'язана з необхідністю здійснювати управління електронними інформаційними ресурсами, і має такі складові етапи: на перших курсах студенти поглиблюють, а то й набувають комп'ютерної грамотності, на наступних вони мають вивчити професійно-орієнтовані дисципліни, що пов'язані з використанням комп'ютерних технологій. Як правило, навчальні плани спеціальності 029 Інформаційна бібліотечна та архівна справа, її попередника – спеціальності 6.020501 «Документознавство та інформаційна діяльність», поміж інших

навчальних курсів професійного спрямування, наявний навчальний курс «Електронний документообіг».

В Україні у 2000 році з'явився перший підручник з електронного документообігу авторства Асеева Г. Г., який містить розділи з історії розвитку діловодства, з питань організації роботи з документами, а також розділи, присвячені розглядові питань з методології побудови систем автоматизації документообігу (САД), які мають обов'язково враховувати технологічну складову процесу управління та обробки відповідних даних. Можливості застосування в інформаційному середовищі CASE-методів проектування САД базових концепцій технології Workflow також ґрунтовно викладені у підручнику. Також автор підручника розглядає особливості управління діловодством підприємства та сутність реінжинірингу бізнес-процесів, викладає результати проведеного ним аналізу основних підсистем електронного документообігу: процес масового введення документів, організація сховища даних (електронний архів), застосування WEB-технологій в управлінні документообігом, забезпечення захисту інформації. Також підручник містить виклад результатів виконаного автором порівняльного аналізу програмних систем діловодства і документообігу, що застосовується органами державної влади та управлінськими структурами.

Друге видання навчального посібника Г. Г. Асеева, яке вийшло у 2007 році, містить розгляд питань керування документованою інформацією, організації електронного діловодства й документообігу в установах та організаціях різних форм власності та напряму діяльності, методології побудови систем електронного документообігу (СЕД), питання щодо економічної ефективності впровадження СЕД. Значна увага приділена CASE-методам проектування СЕД в інформаційному середовищі, а також базовим концепціям технології workflow. Значна увага автора приділена розглядові архітектури та компонентів корпоративного

зберігання даних, системи підтримки прийняття рішень, методів сканування, технічних характеристик сканерів, технологій отримання знань, машинного навчання.

Навчальний посібник «Основи організації електронного документообігу» вийшов друком у 2008 році. Автори посібника О. Матвієнко та М. Цивін приділили увагу проблемі вивчення основ ефективного впровадження та функціонування системи електронного документообігу, розглянувши її на конкретному матеріалі – інформаційній моделі організації, яка відображає документальні потоки організації та інформаційні зв'язки, з вкладом особливостей її вивчення та побудови. У посібнику також викладені загальні принципи організації документообігу в установах, організаціях на підприємствах різних форм власності, сформульовані основні підходи до впровадження систем електронного документообігу, визначені принципи побудови систем електронного документообігу та вимоги до їх функціональних можливостей.

Навчальний посібник авторства Д. В. Дубова та С. В. Дубової «Основи електронного урядування» 2006 року видання представляє новий напрям інформаційно-управлінської діяльності в галузі державного управління і спрямований на забезпечення вивчення основних принципів, форм і методів нового напрямку інформаційно-управлінської діяльності в галузі державного управління. Окрім того варто зазначити, що даний підручник містить виклад основних підходів до розуміння суті електронного урядування; розгляд передумов виникнення та чинних вимог стосовно впровадження систем електронного урядування; розгляд основних нормативно-правових засад упровадження системи електронного урядування в Україні та в інших країнах світу; характеристику форм та методів основних напрямів електронної взаємодії, що можливі між державою та суспільством («Уряд-Уряд», «Уряд-Громадяни», «Уряд-Бізнес»); розгляд актуальних питань щодо впровадження та

функціонування систем електронного документообігу як одного з важливих елементів системи електронного урядування; визначення актуальних проблем, які виникають у ході функціонування систем електронного урядування, зокрема йдеться про інформаційну нерівність та інформаційну безпеку.

Отже, зважаючи на результати огляду навчально-методичного комплексу, можна зазначити, що опубліковані підручники та навчально-методичні посібники досить серйозно на фаховому рівні забезпечують реалізацію освітнього процесу за спеціальністю 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа (попередній варіант 6.020501 Документознавство та інформаційна діяльність), оскільки всі вони на рівні змістового наповнення забезпечують основні, системоутворюючі навчальні дисципліни підготовки фахівців інформаційної сфери, зокрема «Документознавство», «Діловодство» «Управлінське документознавство» та дисципліну «Лінгвістичні основи документознавства та інформаційної діяльності», а також дисципліни інформаційно-технологічного циклу фахової підготовки спеціалістів даної галузі, а саме «Електронний документообіг», «Інформаційний менеджмент, «Електронне урядування».

Виконаний аналіз корпусу наявної науково-методичної літератури з інформаційної освіти уможливив простеження періодів розвитку стану наукової розробки проблеми підготовки фахівців інформаційної сфери та особливостей кожного з них. На підставі цього нами було виокремлено три періоди:

1. Період уведення спеціальності у ЗВО (1995–1999 рр.) – це етап накопичення та первинного аналізу педагогічного досвіду у сфері підготовки фахівців інформаційної сфери, який відзначається відсутністю концептуальних наукових публікацій стосовно наповнення відповідних освітньо-професійних програм підготовки фахівців, визначення їх освітньо-кваліфікаційних характеристик та основних завдань професійної

діяльності майбутнього фахівця; незначна кількість наявної навчально-методичної літератури відповідного спрямування.

2. Період 2000–2003 рр. – це етап, коли відбувалися процеси узагальнення у вигляді сформованого стандарту та системних наукових дослідженнях набутого науково-педагогічного досвіду; відзначається збільшення документального потоку наукових публікацій, що присвячувалися проблемам підготовки фахівців інформаційного профілю, підготовка вітчизняними дослідниками навчальних посібників та монографій; введення у 2001 році освітнього стандарту у його першій редакції; перші наукові узагальнення проблем освіти та підготовки фахівців з документознавства; захист дисертацій, у яких досліджувалися проблеми підготовки спеціалістів інформаційної сфери в умовах інформатизації суспільства.

3. Період з 2004 р. по теперішній час –це початковий рівень процесу формування теорії та методики професійної освіти спеціалістів інформаційної сфери: актуалізація розробки питань змісту освіти спеціалістів інформаційної сфери; вивчення питань забезпечення інформаційної та професійної культури; науковий аналіз змістового наповнення навчальних дисциплін в аспекті його відповідності професійній підготовці спеціалістів інформаційної сфери; вивчення питання професійної соціалізації спеціалістів інформаційної сфери; вивчення досвіду провідних зарубіжних країн стосовно кваліфікаційних вимог до спеціалістів, що працюють у сфері керування документацією; підготовка необхідних навчальних посібників як з дисциплін документознавчого циклу, так і суміжних дисциплін, зокрема дисциплін, пов'язаних з вивченням сучасних інформаційних технологій та можливостей їх використання в галузі; розробка нових освітніх стандартів з підготовки спеціалістів інформаційної сфери; виконання системних наукових досліджень з проблемами документаційного забезпечення

процесів управління, дисертаційних досліджень з питань державного управління, які містять наукове обґрунтування необхідності підготовки спеціалістів для інформаційного забезпечення державного управління.

Для розв'язання визначених завдань були використані такі дослідницькі методи: проблемно-хронологічний, який дозволив розглянути процес становлення та розвитку документознавчої освіти України в історичній ретроспективі відповідно до соціально-економічних та політичних умов; метод періодизації для вивчення якісно відмінних етапів в історіографічному розгляді проблеми; системно-структурний метод, що дав змогу проаналізувати теоретичні концепції наукових пошуків учених та практичні здобутки навчальних закладів у формуванні змісту освіти документознавців; порівняння, зіставлення та інтерпретація отриманих результатів для визначення особливостей змісту документознавчої освіти в Україні.

РОЗДІЛ 2

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ

2.1. Підготовка фахівців інформаційної сфери у вітчизняних закладах вищої освіти

Оцінка сучасного стану інформаційного забезпечення в Україні, що включає й оцінювання його традиційних форм та визначення можливостей для впровадження інновацій, визначення його позитивів та недоліків, а в результаті висвітлення позитивних і негативних процесів, які відбувалися на всіх етапах розвитку та становлення документознавчої освіти та відбуваються тепер у сфері інформаційної діяльності, забезпечується науковим аналізом особливостей розвитку даної сфери протягом попереднього історичного періоду. Як відомо, українською наукою накопичено чималий доробок виконаних у різні роки досліджень з даної проблеми.

Документаційне забезпечення сфери державного управління у процесі свого розвитку потребувало відповідним чином підготовлених спеціалістів, що обумовлювало потребу їх професійної підготовки, яка забезпечувалася в контексті функціонування тодішньої Української РСР. Роком початку здійснення підготовки спеціалістів з вищою освітою для інформаційної сфери, а саме з документаційного забезпечення управління можна визначати 1960/61 рр. ХХ століття.

Саме у 1960 році відповідно до Наказу міністра вищої та середньої освіти від 19 вересня 1960 р. за № 654 на базі Московського державного історико-архівного інституту було створено першу у СРСР кафедру радянського діловодства. Що стосується даного наказу, то він з'явився у відповідь на виконання рішень Всесоюзної наради з питань механізації праці інженерно-технічних працівників адміністративно-управлінського апарату, яка відбулася у Москві 20–25 червня 1960 р. Уперше набір

студентів для навчання за новою спеціальністю, з окремими наборами студентів на денне та вечірнє відділення, відбувся у 1961/1962 навчальному році. Перший випуск 25 студентів кафедри радянського діловодства Московського державного історико-архівного інституту відбувся у 1965 році. Організація та відкриття спеціального факультету державного діловодства у Московському державному історико-архівному інституті – наступний важливий крок розвитку документознавчої освіти у ХХ столітті, для реалізації якого прислужився процес розробки Єдиної державної системи діловодства (ЄДСД), який у свою чергу був розпочатий на виконання Постанови Ради Міністрів СРСР від 25 червня 1963 р. за № 829 «Про заходи з покращання архівної справи у СРСР».

Сам процес розробки ЄДСД та її подальше обов'язкове впровадження у сферу радянського діловодства потребували фахівців відповідної кваліфікації високого рівня підготовки, що й спричинилося до виходу у світ Постанови Ради Міністрів РРФСР від 8 травня 1964 р. за № 560 «Про збільшення випуску засобів механізації діловодства та покращення підготовки кадрів з діловодства», пункт п'ятий якої зобов'язував Міністерство вищої та середньої спеціальної освіти РРФСР того ж таки 1964 року організувати факультет державного діловодства у Московському державному історико-архівному інституті. У Радянському Союзі Міністерством вищої і середньої спеціальної освіти СРСР спеціальність 2037 «Документознавство, організація управлінської праці і діловодства у державних закладах» вперше було введено у 1974 р. та затверджено відповідний навчальний план.

Протягом 1970–1980-х рр. відповідними спеціалістами у цілому були сформовані загальносоюзні організаційно-правові засади, якими регламентувалося здійснення діловодства в органах державного управління. Питання належного розвитку системи підготовки висококваліфікованих кадрів з документаційного забезпечення для сфери

державного управління на цьому історичному етапі також перебувало в полі зору держави.

Питання про вдосконалення системи підготовки кадрів з документаційного забезпечення управління у 1987 році набуває особливої актуальності, оскільки воно двічі протягом цього року було включене у порядок денний засідань Комісії з удосконалення управління, планування та господарського механізму Держплану СРСР (засідання від 10 березня 1987 р., протокол № 55; засідання від 10 листопада 1987 р., протокол №10) та ще й колегії Міністерства вищої та середньої спеціальної освіти СРСР. Результатом обговорення на засіданні колегії Міністерства даного питання стало ухвалення рішення про організацію на базі Московського державного історико-архівного інституту Навчально-методичного об'єднання за спеціальністю «Документознавство та документаційне забезпечення управління», до складу якого мали бути включені відповідні факультети та кафедри інституту, що зафіксовано у протоколі № 23/3 засідання колегії від 9 липня 1987 р. Передбачалося, що створення даного навчально-методичного об'єднання сприятиме покращанню координації діяльності ЗВО та технікумів, удосконаленню навчальної, навчально-виховної та наукової роботи, створенню сучасних технологій роботи з документами.

Потреба у підготовці висококваліфікованих фахівців-документознавців значно актуалізувалася в Україні після 1991 року, зі здобуттям незалежності нашої держави. Факт уведення у 1995 р. спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» у систему підготовки кадрів з вищою освітою можна розглядати як реакцію новоствореної держави на нагальні потреби інформаційної галузі. Динаміка процесів сучасного етапу розвитку інформаційної освіти в Україні обумовлена й наявністю широкого спектру профілів закладів вищої освіти. Вивчення офіційних Інтернет-сайтів вітчизняних ЗВО

також посприяло виконанню нами аналізу особливостей процесу підготовки спеціалістів інформаційної сфери в університетах держави.

Центральноукраїнський національний технічний університет (м. Кропивницький) здійснює підготовку кадрів з інформаційної діяльності на базі економічного факультету (кафедра історії, археології та інформаційної та архівної справи). Студенти після закінчення навчання отримують спеціальність «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» за освітніми рівнями «бакалавр» та «магістр»; набувають практичних навичок менеджера інформаційної діяльності; організації інформаційно-комунікаційної роботи (зв'язки з громадськістю); інформаційного моніторингу; проведення експертної оцінки історико-культурної значущості документів; організації документообігу бібліотечних, музейних та архівних установ; здійснення міжнародного співробітництва (міжнародної комунікації); виконання іншої інформаційно-комунікаційної роботи у сфері державної служби та в різних галузях господарювання.

Фахівець даної спеціальності може реалізувати себе на таких посадах, як: менеджер інформаційної діяльності; керівник адміністративного апарату; офіс-менеджер; PR-менеджер; працівник ЗМІ (телебачення, радіо, друковані засоби масової інформації); редактор новин електронних ресурсів; спеціаліст з ІТ-технологій (адміністратор сайту); спеціаліст з інтелектуальної власності; менеджер з управління персоналом; керівник відділу реклами; менеджер архівних державних та комерційних установ; працівник музеїв, бібліотек та ін. Студенти протягом років навчання вивчають такі дисципліни циклу професійної та практичної підготовки: інформаційно-аналітична діяльність; організація та управління базами даних; управління інформаційними ресурсами; інформаційний менеджмент, інформаційний моніторинг; кадровий менеджмент; зв'язки з громадськістю в органах державного управління, технології та реклама; маркетинг інформаційних продуктів і послуг; захист інформації; державна

служба України та ін. За навчальним планом передбачається вивчення дисциплін циклу наукової та фундаментальної підготовки, а саме: архівознавства, документознавства, документної лінгвістики, документно-інформаційних комунікацій.

Університет Григорія Сковороди в Переяславі (м. Переяслав Київської області). У 2012 р., згідно з чинним на той час наказом Міністерства освіти та науки України за № 705 від 16.07.2010 р., яким затверджено Перелік профілів підготовки кадрів у вищих навчальних закладах за напрямом 6.010104 «Професійна освіта (Документознавство)» та спеціальностями 7.010104, 8.010104 «Професійне навчання (Документознавство)» за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями, у ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (тепер Університет Григорія Сковороди в Переяславі) було започатковано на фінансово-гуманітарному факультеті підготовку фахівців за напрямом «Професійна освіта (Документознавство)». Наказом ректора університету за № 63 від 21.04.2015 р. було створено кафедру документознавства, яка свою діяльність розпочала з 1.09.2015 року, шляхом реорганізації кафедри професійної освіти, яка забезпечує підготовку фахівців за спеціальністю 015 «Професійна освіта (Документознавство)» за освітніми рівнями: бакалавра (кваліфікація – педагог професійного навчання з документознавства, документознавець), магістра (кваліфікація – викладач ВНЗ з документознавства, документознавець), магістра наук (кваліфікація – магістр наук з документознавства, документознавець). Кафедра документознавства забезпечує підготовку спеціаліста, який матиме можливість після завершення навчання працювати аналітиком інформаційних ресурсів; адміністратором бази даних; архівістом; директором малого підприємства, зокрема у сфері інформаційної діяльності; документознавцем; документознавцем-аналітиком

інформаційних служб, центрів, фірм; інформаційним консультантом; інспектором з контролю за виконанням доручень; керівником адміністративного підрозділу, обіймаючи посаду завідувача секретаріату, завідувача канцелярії; керівником підрозділу кадрів і трудових відносин (начальником відділу кадрів); референтом/помічником керівника; менеджером з добору, забезпечення і використання персоналу; керівником/спеціалістом служби документаційного забезпечення управління; фахівцем у галузі бібліотечної справи; музеєзнавцем; організатором діловодства (в державних установах, системі судочинства тощо); офіс-менеджером; менеджером з реклами; спеціалістом служби науково-технічної інформації; педагогом професійного навчання з документознавства; викладачем з документознавства у ЗВО.

Харківська державна академія культури. На базі бібліотечного факультету Харківського державного інституту культури (таку попередню назву мала Харківська державна академія культури до червня 1998 року) .у 1995 році було започатковано навчання за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність». Нині в ХДАМ на факультеті соціальних комунікацій та музейно-туристичної діяльності здійснюється підготовка фахівців інформаційної сфери за спеціальністю 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа. Випускова кафедра – кафедра інформаційної бібліотечної та архівної справи.

Практичний аспект фахової підготовки з даної спеціальності реалізується у центрах науково-технічної інформації (НТІ), інформаційно-аналітичних структурах органів державної влади, в патентних підрозділах підприємств та науково-дослідних інститутів, в інформаційно-реklamних агенціях, у державних архівах міста, , соціальних та пенсійних службах, діловодно-кадрових підрозділах ЗВО м. Харкова та України в цілому.

За період навчання студент має можливість отримати теоретичні знання та практичні навички з гуманітарних, соціально-економічних,

фундаментальних та професійно-орієнтованих навчальних дисциплін. Ще одна складова його підготовки полягає у необхідності оволодіти практичними навичками кваліфікованого користувача комп'ютерних систем та мереж (Інтернет). Основні напрями професійної діяльності майбутнього спеціаліста – організаційна, кадрова, референтська, діловодна, архівна. Академія у межах спеціальності пропонує навчання за такими освітніми програмами: управління цифровою інформацією, інформаційна та документаційна діяльність.

Київський національний університет культури і мистецтв.
Підготовка фахівців зі спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» розпочалася на факультеті державного управління, коли у 1995 р. кафедра документознавства університету виступила з ініціативою відкрити тоді нову спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність». Того ж року відбувся перший набір за спеціалізацією «Документознавець-архівіст». На базі університету у 1996 р. було створено факультет документаційного забезпечення управління та оголошено набір на навчання за спеціальністю. 1996 р. став знаком роком у підготовці університетом кадрів для інформаційної сфери, адже на спеціальність «Документознавець, менеджер органів державної влади і управління» того року було здійснено цільовий набір співробітників Управління документного забезпечення Міністерства економіки України.

Науково-дослідна робота та навчально-педагогічна діяльність випускової кафедри була спрямована на вироблення у майбутніх фахівців інформаційної сфери таких професійних умінь та навичок: виконання спеціальних функцій, пов'язаних із розробленням і впровадженням у діловодну сферу технологічних процесів документування, роботи з документами, організацією та реалізацією інформаційної діяльності; вирішення усіх професійних завдань, зокрема стереотипних та діагностичних завдань із документознавства та інформаційної діяльності;

прийняття оперативних рішень у межах своєї компетенції а також професійної функціональної підготовки.

Основні напрямки професійної діяльності майбутніх фахівців-документознавців зводяться до виконання таких видів робіт: організаційно-управлінська, кадрова, діловодна, архівна, інформаційно-аналітична, консультаційна та референтська робота. Сьогодні для навчання у межах спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа в університеті пропонуються такі освітні програми: Інтернет-журналістика та блогінг; Медіакомунікації та діджитал-продакшн; SMM-менеджмент та інтернет-маркетинг; Сучасні інформаційні технології та програмування.

Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв підготовку фахівців інформаційної сфери (документознавців) провадить, починаючи з 1999 року. Здійснює В Академії у 2004 році була створена кафедра документальних комунікацій, яка отримала статус випускової для спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність». Підготовлені за цією спеціальністю фахівці отримували кваліфікацію: документознавця-референта органів державної влади та місцевого самоврядування; документознавця кадрових та юридичних структур; документознавця фінансових, банківських та підприємницьких структур. Студенти, навчаючись в академії за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність», набувають знань та практичних навичок, що необхідні для висококваліфікованого інформаційного, аналітико-прогностичного, документаційного забезпечення усіх сфер життєдіяльності суспільства, можуть обіймати посади керівників та провідних спеціалістів підрозділів державного апарату, у сфері інформаційно-аналітичного та документаційного забезпечення управління, управління персоналом, маркетингово-аналітичної діяльності, інформаційного моніторингу та електронного документообігу, вести власний інформаційний бізнес.

В Івано-Франківському національному технічному університеті нафти та газу спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність» була акредитована рішенням Державної акредитаційної комісії від 10.06.1997 р. (протокол № 8). На підставі цього ж рішення Вчена Рада університету ухвалила створення кафедри документознавства та правознавства, яка розпочала свою діяльність з 01.09.1997 р. і яка до 01.07.2013 р. функціонувала у складі факультету управління та інформаційної діяльності, що з 01.07.2013 р. був перетворений на факультет технічного перекладу та документознавства.

Випускники університету за спеціальністю 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа освітньої програми «Документознавство та інформаційна діяльність» отримують кваліфікацію «Документознавець-менеджер інформаційних систем». Професійна підготовка документознавців-менеджерів здійснюється за такими професійними прикладними напрямками: документно-інформаційний менеджмент і маркетинг, комп'ютерна справа, економічна і правознавча підготовка, опанування двома іноземними мовами (на рівні перекладача).

У Рівненському державному гуманітарному університеті з метою забезпечення підготовки фахівців інформаційної сфери зі спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» у 1998 році була створена кафедра документальних комунікацій. Того ж 1998 року започатковано й підготовку фахівців зі спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» за такими спеціалізаціями: «Інформаційні системи підтримки державних органів управління», «Документно-інформаційні системи», завершивши навчання за якими випускники університету набували кваліфікацію документознавця-менеджера інформаційних систем органів управління та документознавця-менеджера інформаційних систем.

Підготовка спеціалістів інформаційної сфери у *Національному авіаційному університеті* (м. Київ) нині здійснюється у межах Гуманітарного інституту, де було створено та продовжує функціонувати випускова кафедра історії і документознавства. Навчання за спеціальністю 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа реалізується у межах спеціалізації «Документознавство та інформаційна діяльність». Кафедра має сучасну матеріально-технічну базу для теоретичного і практичного навчання студентів. Набуття практичних навичок забезпечується реалізацією практичної підготовки студентів у профільних організаціях та установах. Ґрунтовна теоретична та практична підготовка випускників забезпечує їм можливість працювати за фахом на підприємствах, в організаціях, установах, в органах державного управління, засобах масової інформації, рекламних агенціях та інших організаціях, діяльність яких передбачає вміле використання соціальної інформації та володіння іноземними мовами.

В *Одеському національному політехнічному університеті* нинішня кафедра документознавства та інформаційної діяльності була заснована у жовтні 1998 р. під назвою: кафедра українознавства та ділового спілкування. З відкриттям у грудні 2000 р. спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» кафедра набула статусу випускової та отримала свою нову назву відповідно до назви спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність».

Навчання за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність» в університеті відбувається на основі інтеграції двох професійних напрямків – документно-інформаційного та комунікативно-інформаційного. Для випускника-спеціаліста документно-інформаційного напрямку передбачене виконання таких професійних функцій: визначення інформаційної політики організації; вирішення стратегічних і тактичних завдань інформаційної діяльності; управління документно-

інформаційними потоками і системами; аналітико-синтетична обробка документної інформації; вивчення та аналіз інформаційних потреб; забезпечення електронного документообігу; автоматизація офісних робіт; створення/отримання, класифікація, трансформація, захист документної інформації; використання сучасних інформаційних технологій та ін.

Для випускника-спеціаліста комунікативно-інформаційного напрямку передбачене виконання таких професійних функцій, як координація дій працівників шляхом розпорядчої діяльності, забезпечення повного та чіткого документування діяльності управлінського апарату організації тощо.

У Національному університеті «Острозька академія» (м. Острог Рівненської області) кафедру документознавства та інформаційної діяльності було створено у 1998 році у складі гуманітарного факультету Національного університету «Острозька академія», який, починаючи з 2005 року, входить до складу факультету політико-інформаційного менеджменту. Нині освітньо-професійна програма «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа реалізується кафедрою у складі Навчально-наукового інституту міжнародних відносин та національної безпеки. Підготовка випускників здійснюється за фахом «спеціаліст з документознавства та інформаційної діяльності», «інформаційний аналітик», «фахівець із зв'язків з громадськістю» (спеціалізації «Документознавство та інформаційна діяльність», «Менеджмент інформаційно-комунікаційних технологій»). Після закінчення Національного університету «Острозька академія» випускники спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» можуть працювати у сфері документно-інформаційного забезпечення управління, в галузі інформаційно-аналітичної та психолого-аналітичної служби, в інформаційно-аналітичних відділах органів державного управління,

архівах, бібліотеках, фірмах (як державних, так і приватних), у засобах масової інформації.

Національний університет «Львівська політехніка». Підготовка фахівців з документознавства здійснюється в Інституті гуманітарних і соціальних наук, який становить один із навчально-наукових структурних підрозділів Національного університету «Львівська політехніка». Кафедра історії, теорії та практики культури була заснована у 1991 р. для забезпечення викладання базової для усіх спеціальностей навчальної дисципліни «Історія України та її державності». Підготовку фахівців при випусковій кафедрі історії, теорії та практики культури за напрямом «Документознавство та інформаційна діяльність» в університеті було розпочато у 2000/2001 н. р. Мета підготовки полягала у забезпеченні потреб ринку праці у спеціалістах з документознавства та організації інформаційних систем у виробничій і невиробничій сферах, у науково-дослідних інститутах, на підприємствах різних галузей, державних архівах, бібліотеках та в інших організаціях різних форм власності.

Кафедра документознавства та інформаційно-аналітичної діяльності *Європейського університету* була створена у 2001 р. як структурний підрозділ факультету інформаційних систем і технологій. Кафедра забезпечує підготовку фахівців за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність». Особливість цієї освітньої підготовки визначається тим, що її також забезпечують науковці з Державного комітету архівів, Українського науково-дослідного інституту архівної справи і документознавства, Національної бібліотеки ім. В.І. Вернадського, Наукової бібліотеки ім. Максимовича, Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, Національного банку України, Українського інституту науково-технічної та економічної інформації, інших провідних установ. Випускова кафедра університету працює на забезпечення освітнього процесу підготовки фахівців

інформаційної сфери з кваліфікацією документознавець – інформаційний аналітик, та її спеціалізаціями: аналітик управлінської, кадрової, економічної, фінансової, банківської, підприємницької чи міжнародної інформації. Основні напрями майбутньої діяльності спеціалістів: управлінський, документознавчий, гуманітарно-лінгвістичний, комп'ютерно-технологічний, юридичний та інформаційно-аналітичний. Відповідно до Освітньо-кваліфікаційної характеристики підготовки документознавців, інформаційних аналітиків, передбачається, що майбутній фахівець буде спроможний самостійно розробити, впровадити та забезпечити функціонування єдиного технологічного процесу документування та роботи з документною інформацією, скориставшись для цього набутим під час навчання знанням сучасних автоматизованих технологій (складання, опрацювання й оформлення документів, реєстрація, облік руху, контроль виконання, довідково-інформаційна діяльність, зберігання інформації тощо). Випускники даної спеціальності мають оволодіти професійними навичками постановки завдань проектування та експлуатації інформаційних технологій, що будуються на застосуванні комп'ютерної техніки, проектуванні, підготовці та актуалізації баз і банків даних.

Фахівці зі спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» можуть обіймати первинні посади відповідно до професійних назв робіт: документознавець, менеджер з інформації, адміністратор, інспектор, референт-перекладач, помічник керівника, організатор діловодства, інженер науково-технічної інформації, організаційний секретар, архіваріус, а також посади заступників керівників із зазначених видів діяльності. Підготовку фахівців зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» за спеціалізаціями «Документознавство, архівознавство» та «Інформаційно-аналітична діяльність» випускова кафедра Європейського університету розпочала у 2016 році.

Підготовку фахівців за напрямом «Документознавство та інформаційна діяльність» *Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки* (м. Луцьк), який до 2012 року мав назву: Волинський національний університет імені Лесі Українки, розпочав у 2004 році. Сьогодні на факультеті історії, політології та національної безпеки університету здійснюється набір на навчання за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» на освітню програму «Документаційне забезпечення управління та інформаційно-аналітична діяльність».

Починаючи з 2005 року, *Тернопільський національний економічний університет* здійснює підготовку бакалаврів за освітньою програмою «Документознавець, менеджер органів державної влади та управління» у межах спеціальності 029 Інформаційна бібліотечна та архівна справа з кваліфікацією: документознавець – інформаційний аналітик. Спеціалізації: документознавець – аналітик управлінської, економічної, фінансової, банківської, підприємницької, кадрової чи міжнародної інформації. Освітній рівень бакалавра за освітньою програмою «Документознавець, менеджер органів державної влади та управління» студенти отримують, засвоївши дисципліни трьох освітніх блоків: блоку гуманітарних та соціально-економічних дисциплін, в межах якого передбачене вивчення двох іноземних мов; блоку фундаментальних дисциплін: документознавства, бібліографознавства, інформаційних технологій, аналітико-синтетичної переробки інформації, інформаційного обслуговування та забезпечення інформаційних потреб; блоку професійно-орієнтованих дисциплін: промислової естетики, науково-технічної термінології, інтелектуальних інформаційних систем, організації бізнесу, юридичної документації, архівознавства, діловодства, музеєзнавства, організації наукових інформаційних ресурсів в Інтернеті.

Кафедра документознавства та української мови *Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»* забезпечує підготовку фахівців за спеціальністю 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа за двома освітніми програмами: «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», «Документознавство та інформаційна діяльність».

На інженерно-педагогічному факультеті *Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова* (м. Київ) у 2017 році розпочався набір студентів на навчання за спеціальністю 015 «Професійна освіта (Документознавство)», статус випускової у зв'язку з цим отримала кафедра теорії та методики професійної підготовки.

На факультеті прикладних комп'ютерних технологій *Українського державного університету науки і технологій* (м. Дніпро) випусковою кафедрою документознавства та інформаційної діяльності забезпечується підготовка спеціалістів зі спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа освітньої програми «Документознавство та інформаційна діяльність». Фахова підготовка передбачає такі основні аспекти професійної діяльності, як науково-методичний, організаційно-управлінський, інформаційно-консультаційний, референтський, діловодний, архівний, технологічний. За даними інформаційної системи «Конкурс» спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність» була відкрита в 66 закладах вищої освіти України. Фахівців документно-інформаційної сфери в університетах України готують у межах спеціальностей: 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» (галузь знань 02 Культура та мистецтво) та 015.05 «Професійна освіта (Документознавство)» (галузь знань 01 Освіта/Педагогіка).

2.2. Особливості трансформації документно-інформаційної підготовки спеціалістів у період від 1990-х рр. до 2020-х рр.

Фахівцями з державного управління окрім заходів, що спрямовані на вдосконалення практичної діяльності, пов'язаної з документуванням та організацією роботи з документами в органах державної влади, також вагомим та актуальним визнано налагодження системи кадрового забезпечення служб, які у свою чергу займаються документним забезпеченням, шляхом: продовження здійснення підготовки фахівців за спеціальністю 5.02010501 «Діловодство» (наразі – 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа») освітнього рівня «молодший спеціаліст» для їх професійної діяльності на посадах технічного та обслуговуючого персоналу; уведення у межах галузі знань «Державне управління» нової спеціальності «Документаційне забезпечення управління» або «Керування документацією» з метою забезпечувати підготовку фахівців з відповідною базовою вищою освітою освітнього рівня «бакалавр» для виконання ними професійних обов'язків на посадах фахівців, а також з метою здійснення підготовки фахівців із повною вищою освітою освітнього рівня «магістр» для їх професійної діяльності на посадах керівників відповідних структурних підрозділів а також на посадах керівників служб документаційного забезпечення управління; з метою запровадження системи підвищення кваліфікації та періодичної перепідготовки працівників служб ДЗУ у регіональних центрах перепідготовки державних службовців.

Варто зазначити, що діяльність у сфері документаційного забезпечення державного управління – це, найперше, інформаційна діяльність, яка передбачає реалізацію усього спектру притаманних їй функцій, цілком відповідає інформаційній концепції документознавства,

що була свого часу запропонована М. С. Слободяником⁴⁷, а знайшла підтвердження у сучасній практиці провадження інформаційної діяльності у сфері державного управління.

Свого роду підтвердженням необхідності підготовки фахівців з документаційного забезпечення державного управління у межах профільних інформаційних спеціальностей наведемо тезу стосовно того, що у розвиткові та впровадженні нових освітніх спеціальностей не можна уникнути, з педагогічної точки зору, законів, закономірностей та принципів теорії професійної освіти. Спеціаліст з документаційного (а ширше – інформаційного) забезпечення державного управління – це фахівець, який має чітко сформоване системне уявлення про закони та закономірності функціонування інформаційного простору, добре володіє навичками пошуку, аналітико-синтетичного опрацювання інформації, знаннями про джерела одержання та канали надходження інформації. Саме в такому розумінні і відбувалася еволюція навчальних планів підготовки документознавців у період з 1995 р. ХХ ст. й до першого десятиліття 2000 рр. ХХІ століття. Становлення спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» супроводжувалося об'єктивною трансформацією змісту навчальних планів підготовки фахівців, яка пов'язана як з трансформацією суспільних потреб у підготовці фахівців інформаційної сфери, так і з логікою розвитку наукової дисципліни «Документознавство».

На основі наукових публікацій, які містили висвітлення змісту навчальних планів⁴⁸ за період з 1998 по 2007 рр., нами виконано аналіз навчальних планів спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність», результати якого наведено у Додаткові 1. Результати

⁴⁷ Слободяник М.С. Документологія: Зміст. Перспективи / М.С. Слободяник // *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2004. № 4. С. 4-9.

⁴⁸ Терно В.В. «Документознавство та інформаційна діяльність» – нова спеціальність у системі вищої освіти / В.В. Терно // *Проблеми освіти*. 1998. Вип. 9. С. 53-59.

порівняльного аналізу змісту навчальних планів засвідчують, що відбулася:

- трансформація назв навчальних дисциплін: «Формування баз даних» (1998 р.) трансформувалась у «Систему управління базами даних» (2007 р.), «Юридична документація» (1998 р.) – «Нотаріат та нотаріальне документознавство» (2003 р.) – «Судово-процесуальне документознавство» (2007 р.); «Діловодна документація інформаційної служби» (1998 р.) – «Документно-інформаційне забезпечення управління» (2003 р.) – «Документаційне забезпечення діяльності установ» (2007 р.) тощо;

- розподіл окремих дисциплін: «Менеджмент і тренінг персоналу» (1998 р.) – «Кадровий менеджмент» (2007 р.); «Патентознавство та стандартизація» (1998 р.) – «Стандартизація і сертифікація» та «Патентознавство» (2007 р.); «Правознавство» (1998 р.) – «Адміністративне право», «Трудове право», «Господарське право», «Інформаційне право» (2007 р.);

- упровадження нових дисциплін відповідно до стану розвитку інформатизації сфер суспільної практики. Зокрема, у навчальному плані 2003 р. зазначені дисципліни: «Електронний документообіг», «Інтернет-технології та ресурси», «Захист інформації та інформаційного продукту»;

- запровадження у 2004 р. навчальної дисципліни «Управлінське документознавство», що засвідчує еволюцію наукових поглядів на структуру документознавства;

- починаючи з 2000 р. відбувається відмова від дисциплін бібліотечно-бібліографічного та книгознавчого спрямування («Бібліотекознавство», «Бібліографознавство», «Книгознавство», «Довідково-інформаційні фонди»), що викликане логікою розвитку наукової дисципліни «Документознавство» в Україні протягом останніх десятиліть;

- посилення у підготовці фахівців компонента, який стосується сфери державного управління: «Організація державного апарату України», «ПР в органах державної влади», «Державна інформаційна політика»;
- тенденція до актуалізації дисциплін системи політологічних знань: «Політичний маркетинг», «Глобалістика», «Політична праксеологія»;
- перехід у формуванні навчальних планів від їх інтуїтивно-суб'єктивного наповнення до науково-теоретичного формування змісту підготовки фахівців ⁴⁹.

На даному етапі документологічна складова вищої бібліотечно-інформаційної освіти визнається актуальною, що досліджено у роботі Л.І. Демчиної ⁵⁰. Як один із можливих напрямів підготовки фахівців інформаційної сфери автор пропонує об'єднання споріднених освітніх напрямів (спеціальностей) «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія», «Документознавство та інформаційна діяльність», «Журналістика», «Видавнича справа та редагування», «Реклама та зв'язки з громадськістю» у єдиній освітній галузі – «Соціальні комунікації». Дослідниця зауважує про об'єктивне існування інтегрованої документально-комунікаційної професії, яка об'єднує всіх професіоналів – посередників у системі соціальної комунікації суспільства. Отже, особливості нинішньої ситуації диктують необхідність розгляду розвитку підготовки фахівців інформаційної сфери як цілісного соціокультурного явища у конкретних культурно-історичних умовах. В Україні формування сучасної системи документаційного забезпечення та підготовки фахівців

⁴⁹ Дубова С. Інформаційні ресурси органів державної влади як засіб формування нового типу комунікативних відносин держави з громадянами / С. Дубова // Відкритість і прозорість української влади в умовах її реформування: Матеріали Експертного круглого столу, Київ, 30 листопада 2007 р.: тези доповіді / Національний інститут проблем міжнародної безпеки. К., 2008. С. 101.

⁵⁰ Демчина Л.І. Вища бібліотечно-інформаційна освіта в сучасній Україні: формування документологічної складової: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з соц. комунікацій: 27.00.03 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Л.І. Демчина. Х., 2008. 20 с.

відповідного профілю відбувалося в руслі загальних історичних процесів розвитку держави. Початок підготовки фахівців для сфери документаційного забезпечення державного управління датується 60-ми роками ХХ ст., коли було створено першу в СРСР кафедру радянського діловодства (1960 р.), засновано спеціальний факультет державного діловодства у МДІАІ (1963 р.). Підготовка фахівців за спеціальністю «Документознавство, організація управлінської праці і діловодства у державних закладах» (уведено в 1974 р.) була сконцентрована в Москві, відповідно, Україна не мала власної системи освіти.

Нормативно-правові акти років незалежності України щодо документаційного забезпечення державного управління та розвиток документознавства обумовили введення в 1995 р. спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність». Динаміка процесів розвитку документознавчої освіти в Україні з 1995 р. відзначається широким спектром профілів вищих навчальних закладів. Вивчення змісту навчальних планів підготовки фахівців за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність» свідчить про перехід від бібліотечно-бібліографічного змісту підготовки до документно-інформаційного (відповідно до інформаційної концепції, втіленої у Галузевому стандарті вищої освіти України 2004 р.). Підготовка фахівців з документознавства в університетах України на даному етапі здійснюється в межах галузей знань 02 «Культура і мистецтво» (спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа») та 01 «Освіта» (спеціальність 015 «Професійна освіта (Документознавство)») відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки від 6 листопада 2015 р. за № 1151 «Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266».

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ШКОЛИ УКРАЇНИ

3.1. Особливості фахової підготовки спеціаліста інформаційної сфери

За нинішніх соціально-економічних та політичних умов спостерігається суттєве зростання вимог до професіоналізації документно-інформаційного забезпечення та відповідних вимог до підготовки фахівців. Стан розвитку інформаційних комунікаційних технологій, як один з основних інструментів взаємодії державної влади і громадянського суспільства, обумовлює процеси модернізації сфери державного управління. Відповідно, було розроблено проєкт «Електронна Україна», прийнято Закони України «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронний цифровий підпис», видано Постанову Кабінету Міністрів «Про порядок обнародування в мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади», сформульовано правові гарантії отримання громадянами відповідей на їхні запити до державних органів, визначено терміни для надання таких відповідей відповідно до закону України «Про звернення громадян». Системи електронного документообігу запроваджено в органах державного управління, у мережі Інтернет зафіксоване представництво органів державної влади.

Для успішної реалізації зазначених програм необхідне відповідне кадрове забезпечення сфери державного управління, найперше фахівцями інформаційного профілю в галузі управління документно-інформаційними потоками. Фахова підготовка професіоналів інформаційного профілю має бути орієнтована на реалізацію процесу інформатизації у соціальному аспекті з метою своєчасного забезпечення систематичної реорганізації та вдосконалення, а також підвищення ефективності соціально значущої

діяльності на основі ефективного використання сучасної комп'ютерної техніки та інформаційних систем.

Один з основних нормативно-правових документів, які регламентують підготовку фахівців для сфери державного управління, – державна цільова «Комплексна програма підготовки державних службовців»⁵¹, що передбачає підготовку державних службовців, які володіють здатністю запроваджувати цінності демократичної, правової, соціальної держави та громадянського суспільства, відстоювати права та свободи людини, професійними вміннями та навичками, що ґрунтуються на сучасних спеціальних знаннях, аналітичних здібностях та майстерності ефективно застосовувати засоби і методи управлінської науки; вирізняються стратегічним мисленням та високими особистісними якостями, які необхідні для прийняття адекватних управлінських рішень та їх успішної реалізації. До концептуальних засад підготовки фахівців для професійної діяльності у сфері державного управління, окрім професійного навчання та здобуття вищої освіти у галузі «Державне управління» та підвищення кваліфікації в даній галузі, належить і спеціалізація підготовки фахівців інших освітніх галузей за спеціальностями, що мають професійне спрямування на державне управління.

Один зі спеціально визначених напрямів підготовки фахівців для сфери державного управління – підготовка спеціалістів інформаційного профілю за освітньою програмою «Документознавець, менеджер органів державної влади та управління» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність». Для даного аспекту інформаційної підготовки характерне поєднання специфіки предметного поля інформаційної діяльності та специфіки сфери державного управління у природних динамічних взаємозв'язках. Таким чином формується особлива соціальна

⁵¹ Указ Президента України (від 9 листопада 2000 р. № 1212/200) «Про Комплексну програму підготовки державних службовців» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1212%2F2000> .

місія фахівців інформаційної сфери в органах державної влади, яка полягає у забезпеченні в умовах інформатизації сталого, демократичного розвитку суспільства та держави. Комплекс їх завдань у сфері державного управління – забезпечення інформаційного зв'язку держави і суспільства, держави та її громадян, реалізація демократичних принципів; розширення умов для становлення громадянського суспільства, мотивація до розвитку його самоврядних дій засобами професійної інформаційної діяльності ⁵².

Простір професійної діяльності фахівців-інформаційників у сфері державного управління багатовимірний та пронизаний різноманітними соціально-економічними процесами, які визначають якість та ступінь поєднання інтересів держави та суспільства, а також умови діяльності, можливості для розвитку та самореалізації таких кадрів. Специфіку діяльності документознавця у сфері державного управління обумовлює широкий спектр питань, зокрема й стосовно його місця у системі взаємодії з працівниками державної служби. Державні службовці становлять особливу соціально-професійну групу, для членів якої характерна внутрішня консолідуюча соціально-професійна самоідентифікація ⁵³.

Основний результат діяльності фахівців інформаційної сфери у системі державного управління – інформаційні продукти та послуги. Один з основних аспектів, який дає можливість охарактеризувати інформаційну продукцію та інформаційні послуги у системі інформаційного забезпечення управління, – це характер наданих відомостей, що відповідають даній меті: документальне забезпечення (надання повного тексту документа); бібліографічне забезпечення (надання бібліографічної

⁵² Там само.

⁵³ Дубова С.В. Особливості професійної діяльності фахівців з документно-інформаційного забезпечення органів державної влади / С.В. Дубова // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики: III міжнародна наук-практ. конф., Київ, 16-18 травня 2006 р.: тези доповіді. К., 2006. С. 13; Дубова С.В. Професіоналізація інформаційної діяльності у сфері державного управління / С.В. Дубова, О.В. Матвієнко // *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2007. № 1. С. 55.

інформації); надання фактографічної інформації (фактографічне забезпечення); результати інформаційних досліджень (надання аналітичної інформації); консультаційне забезпечення (надання консультацій із самостійного пошуку інформації).

Як показує практика, потреби оперативного отримання конкретних відомостей можуть виникнути і під час прийняття рішень органами державної влади та управління. У процесі виконання фактографічних запитів найбільш розповсюдженими об'єктами пошуку стають: кількісні дані, економіко-статистичні показники; відомості хронологічного характеру (дати історичних подій; прийняття міжнародних угод, нормативно-правових документів); адресні дані (місцезнаходження організацій; місце роботи осіб); персоналії (біографічні дані; встановлення повного імені, по-батькові конкретних осіб); визначення або переклад терміна; розшифрування абревіатур (визначення нових понять, що запозичені з іноземних мов); уточнення географічних назв та місцезнаходження об'єктів; уточнення цитат, авторів та назв творів, з яких вони походять.

Розглядаючи роль фахівця з інформаційної діяльності як менеджера в органах державної влади, необхідно комплексно проаналізувати документознавчу діяльність, сферу державного управління та управлінські функції, від яких залежить реалізація завдань органами державного управління. Необхідно відзначити, що в Україні галузь науки «державне управління» відповідає міжнародній практиці «Public administration». За Коротким Оксфордським політичним словником⁵⁴, «Public administration» – це субдисципліна політології, це вивчення державної адміністрації з допомогою опису інституцій, аналізу й оцінки політики, а також аналізу міжкурядових відносин.

⁵⁴ Короткий Оксфордський політичний словник : [за ред. І. Макліна і А. Макмілана]. К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2005. 411 с.

Вітчизняні фахівці, розрізняючи поняття «менеджмент» і «державне управління», розрізняють таким чином і сутність управлінських функцій у даній сфері діяльності, зазначаючи при цьому, що управління в бізнесі спрямоване на отримання прибутку, а державне управління – на вирішення завдань, пов'язаних із забезпеченням потреб суспільства, тобто: «...менеджмент і державне управління є різними формами соціально-економічного управління, які не можна ототожнювати»⁵⁵, але деякі функції менеджменту переходять у державне управління. Досить часто термін «адміністрація» використовується як синонім «управління», яке в найширшому розумінні означає елементарну функцію організованих систем різної природи (біологічних, соціальних, технічних), котра покликана забезпечувати збереження певної структури, підтримку режиму діяльності, реалізацію програми, мети діяльності таких систем⁵⁶. Отже, діяльність спеціаліста інформаційної сфери в органах державної влади можна визначити як адміністративну. Відповідно до визначення А. Файоля, адміністративна функція – це передбачення, організація, розпорядження, узгодження та контроль. Адміністративні функції фахівців інформаційної сфери у системі державного управління викладено у Додатку 2.

Одне із ключових умінь фахівця інформаційної сфери – можливість розробляти принципи побудови документно-комунікаційних систем та методи їх діяльності, здійснювати управлінський вплив на такі системи. «Документно-комунікаційні системи» – це різновид системи соціальних комунікацій, в якому документ використовується як канал комунікації⁵⁷.

⁵⁵ Малиновський В.Я. Державне управління: навч. посібник. [Вид. 2-ге, доп. та перероб.] / В.Я. Малиновський. К.: Атіка, 2003. С. 178.

⁵⁶ Короткий Оксфордський політичний словник : [за ред. І. Макліна і А. Макмілана]. К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2005. С. 53.

⁵⁷ Короткий термінологічний словник із бібліографознавства та соціальної інформатики: [Г. М. Швецова-Водка (керівник), Г. В. Сілкова, Л. О. Черепуха та ін.; Наук. ред. і авт. вступ. ст. Г. М. Швецова-Водка]. К.: Кн. палата України, 1998. С. 31.

Виглядає цілком закономірним те, що система державного управління – це документно-комунікаційною система. Практична реалізація документно-комунікаційної системи – організація документообігу державних установ як сукупності взаємопов'язаних процедур, які забезпечують рух документів в установі, починаючи з моменту їх створення й до надходження до завершення виконання чи відправки. Завдання спеціаліста інформаційної сфери в органах державної влади – розробка принципів побудови системи документообігу та забезпечення можливостей подальшого впливу на неї з метою вдосконалення її.

Отже, в органах державної влади фахівець документно-інформаційної сфери покликаний координувати роботу системи документообігу, що можливо за умови перебування його на керівній посаді. Згідно з Кваліфікаційним довідником⁵⁸, до таких посад відносяться помічник керівника, заступник начальника управління, начальник відділу, начальник загального відділу, заступник начальника відділу, керівник сектору (Додаток 3):

Менеджер-документознавець органів державного управління – це фахівець, діяльність якого спрямована на виконання комплексу взаємопов'язаних заходів та ряду адміністративних функцій у сфері впровадження та функціонування документно-комунікаційних систем, вивчення закономірностей їх створення а також удосконалення методів діяльності у сфері їх використання. У додатку 3 представлено узагальнену структуру професійної діяльності фахівця інформаційного забезпечення державного управління.

⁵⁸ Довідник типових професійно-кваліфікаційних характеристик посад державних службовців / [упорядкував. ГУДС]. К.: Соцінформ, 1999. С. 57.

3.2. Професійна компетентність та змістові акценти професійно орієнтованої підготовки фахівця-професіонала у сфері інформаційної діяльності

В умовах сьогодення, які відзначаються безперервним зростанням змін засобів виробництва, форм і методів пізнання та одночасним зростанням обсягів наукової інформації, змінюється і концепція, і модель фахівця інформаційної сфери. Все більше цінуються фахова ерудиція, творчі здібності, самостійність та ініціатива. Переглядаються і поняття змісту освіти. Разом з традиційними компонентами, – знаннями, уміннями і навичками, – стає необхідним досвід творчої діяльності, емоційно-ціннісне ставлення до дійсності.

У сучасному суспільстві знання та інформація стали головним стратегічним ресурсом, джерелом сили і влади, а працювати з інформацією доводиться все більшому числу фахівців. У контексті зазначеного студенти за час навчання в університеті мають усвідомити виключну цінність інформації та вміння опрацьовувати її масиви. У руслі фахової підготовки студенти мають оволодіти навичками збирати, освоювати, зберігати, опрацьовувати, перетворювати, обмінювати, відбирати та класифікувати інформацію з різних джерел. А передумовою для цього має стати свідоме оволодіння ними технологією передачі та використання знань на індивідуальному рівні, тобто, самостійна діяльність студентів, спрямована на розвиток їх творчих сил і здібностей, стала сьогодні реальною потребою.

Володіння інформацією, користування та розпорядження нею потребує формування особливого типу культури, а саме інформаційної культури. Культура інформаційних стосунків – це основа суспільного спілкування майбутнього суспільства⁵⁹. Варто зауважити на підставі

⁵⁹ Андросюк В. М. Концептуальні позиції нових педагогічних технологій навчання / В. М. Андросюк, В. А. Ящук, Г. В. Стадніков // «Острозька академія», ун-т: *Наукові*

викладеного вище, що інформація та поява великої кількості служб, що її обслуговують, використовують, розповсюджують тощо – основна ознака інформаційного суспільства.

Професія – важлива соціальна характеристика, що фіксує приналежність особи до визначеної категорії осіб, які займаються однаковим видом трудової діяльності. Трудова діяльність вважається професійною у тому разі, коли: професія характеризується наявністю визначеного рівня кваліфікації, майстерності, уміння, професійної підготовки, спеціально отриманих знань і навичок, які, як правило, підтверджуються відповідними документами про професійну освіту – атестатами, дипломами, сертифікатами, посвідченнями; така діяльність може служити людині джерелом доходів, тобто набута особою професія – це свого роду товар, який, як і будь-який інший товар, можна продавати на ринку праці ⁶⁰.

Професіограма може містити загальну характеристику професії та опис умов праці, вимоги до професійної підготовки, до індивідуальних особливостей фахівця, медичні протипоказання, можливості для здійснення його індивідуальної трудової діяльності, можливості та шляхи одержання професії. Також вона може містити перелік споріднених професій ⁶¹. Професіоналізм – невід’ємна ступінь фахівця до вищої професійної якості – компетентності в конкретній діяльності. Професіоналізм – це не просто вищий рівень набутих знань, умінь та

записки. (Сер. «Економіка»: Зб. наук. пр.) Острог, 2000. Т. 3, Ч. 2: *Освіта як фактор формування людського капіталу.* С. 127–128.

⁶⁰ Бабочкин П. І. Становлення особистості спеціаліста у системі вищої школи / П. І. Бабочкин // *Вища освіта: проблеми та перспективи розвитку.* Другі академ. читання. К., 1995. С. 175.

⁶¹ Там само. С. 178.

напрацювань людини у певній сфері діяльності, а й визначена системна організація її свідомості, психіки людини, що включає такі компоненти ⁶²:

1. Властивості людини як цілісності, як суб'єкта діяльності: образ світу; спрямованість, соціально орієнтована мотивація; відношення до зовнішнього світу, до людей, сфери діяльності; відношення до себе, особливості саморегуляції; креативність, її особливості; інтелектуальні риси індивідуальності; емоційність людини, особливості та прояви; особливості розуміння близького та віддаленого споріднення своєї професії з іншими; уявлення про особливі здібності, поєднання у професіонала його особистих якостей з тими, що очікуються у від нього у сфері діяльності; усвідомлення розвиваючих можливостей обраної професії; усвідомлення власного місця та ролі у професійній спільноті.
2. Праксис професіонала: моторика; уміння, навички, дії, орієнтовані на предметну сферу праці; вміння, навички, соціально-комунікативні дії; вміння, навички, здатність до саморегуляції.
3. Гнозис професіонала: сприйняття інформації, увага, професійна специфіка відчуття та сприйняття інформації; опрацювання інформації та прийняття рішень, уява, мислення, пам'ять та їх професійні особливості.
4. Інформованість, досвід та культура професіонала.
5. Психодинаміка, інтенсивність переживань, їх мінливість ⁶³.

Отже, професіоналізм – це інтегральна характеристика діяльності та професійного спілкування людини праці, визначення її особистісних домінант. Професіоналізм можна описати через співвідношення стану мотиваційної сфери людини праці (професійні цінності, професійні намагання, мотиви тощо) та операційної сфери (професійна

⁶² Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України / А.М. Алексюк. К.: Либідь, 1998. 557 с.; Балл Г. Психолого-педагогічні засади гуманізації освіти / Г. Балл // *Освіта і управління*. 1997. № 2. С. 21-36.

⁶³ Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України / А.М. Алексюк. К.: Либідь, 1998. С. 314.

самосвідомість, професійні здібності, навички, прийоми і технології як складові професійної майстерності і творчості тощо). Професіоналізм співвідноситься з різними аспектами професійної зрілості фахівця, на підставі чого розрізняються кілька видів професійної компетентності, а саме: спеціальна (діяльна), що передбачає володіння професійною діяльністю на високому рівні; соціальна, що припускає володіння способами спільної професійної діяльності та співробітництва; особистісна (володіння способами самовираження та саморозвитку); індивідуальна (володіння прийомами самореалізації і саморозвитку індивідуальності в рамках професії, здатність до творчого прояву власної індивідуальності).

Наявність у фахівця всіх аспектів компетентності означає досягнення людиною зрілості у своїй професійній діяльності, спілкуванні та співробітництві, визначає певний етап становлення особистості професіонала. Компетентність – це певний психологічний фактор, який передбачає вичерпні знання про предмет та об'єкт діяльності; вміння зорієнтуватися в будь-якому нестандартному професійному питанні; вміння та здатність пояснити явища, що пов'язані з професійною діяльністю; здатність точно оцінювати якість роботи і наслідки її виконання⁶⁴.

Таким чином, професіонал – це людина, яка: опанувала нормами професії в мотиваційній та операційній сферах; успішно, з високою продуктивністю, здійснює трудову діяльність; володіє розвинутим професійним цілепокладанням і досягає майстерності, самостійно будує сценарій свого професійного життя; відзначається стійкістю до зовнішніх перешкод, прагне до саморозвитку, в тому числі використовуючи можливості своєї професії, збагачує професійний досвід оригінальним творчим внеском, сприяє підвищенню соціального престижу даної професії. Варто зауважити, що у різних професіях в однієї й тієї людини на

⁶⁴ Там само. С. 321.

різних етапах її розвитку компетентність може бути представлена різним комплексом зазначених якостей.

Компетентність – це багаторівневе утворення з компонентами когнітивного, експресивного та інтерактивного характеру. Це складна єдина система внутрішніх психологічних складових та властивостей особистості фахівця, які включають набуті знання та вміння, враховують зв'язок з глибинними властивостями особистості – з потребою спілкування, впевненістю в собі та самооцінкою. Компетентність враховує інтегральну відповідність особистості розв'язуванню задач, кількості та якості вирішених нею задач, результативність та успіх у виході з проблемних ситуацій, знання наслідків застосування конкретних способів впливу та їхньої ефективності. Функції компетентності: пізнавальна, регулятивна, функція контролю та оцінки, функція самооцінки.

До виникнення різноманітності інформаційної продукції та методів її створення спричинився наскрізний характер інформаційної діяльності, її проникнення в усі сфери життя суспільства. У таких умовах характер інформаційних потреб фахівців може бути різним та найперше визначається, умовами конкретних задач, сукупність яких утворює логічну структуру, а відповідне інформаційне забезпечення повинне бути адаптованим до визначення взаємозв'язків між усіма етапами інформаційної діяльності. Зважаючи на викладене вище, зауважимо, що підготовка фахівців інформаційної сфери в сучасній Україні – це важлива суспільна потреба, реалізація якої має забезпечити інформаційну сферу діяльності на державному рівні. Перед випускниками закладів вищої освіти стоїть завдання освоєння та модернізації новітніх інформаційних технологій, створити механізми вдосконалення саморегуляції професійного інформаційного середовища, перетворити систему документних комунікацій на інтегровану цілісність та підвищити ефективність її соціального функціонування. Оскільки інформаційна сфера

– це одночасно і сфера їх професійної діяльності, то вони мають адекватно відображати явища, що відбуваються в інформаційному професійному полі, володіти відповідними знаннями та вміннями, що необхідні як для формування, так і для вдосконалення професійної компетентності. Для успішного виконання своїх функціональних обов'язків фахівцям інформаційної сфери необхідні професійно важливі якості, від рівня сформованості яких залежить і рівень компетентності працівника. Повністю залежить від Правильність виконаної діагностики та рівень об'єктивності прогнозів щодо обраної педагогічної політики та організації освітньо-виховного процесу мають лежати в основі визначення теоретико-методологічних засад педагогічного впливу на студентів.

Отже, з урахуванням специфіки наявного інформаційного середовища, вимог до праксису та гнозису професіоналів інформаційної сфери учасники освітньо-виховного процесу – студенти і науково-педагогічні працівники – матимуть змогу адекватно виконувати свої навчальні завдання. Педагог матиме можливість вчасно коригувати навчальний матеріал, внаслідок чого студенти будуть адекватно його сприймати. Такий підхід до процесу професійної підготовки фахівців можливий лише за умови впровадження високих освітніх технологій, що в перспективі стане запорукою успіху для випускників на ринку праці, здатних до самостійного вирішення серйозних професійних задач та адекватного реагування на виникнення будь-яких ситуацій у процесі їх професійної діяльності ⁶⁵.

У сучасному інформаційному суспільстві освіта постає як відкриті, індивідуалізовані знання, набуті шляхом безперервного навчання та самонавчання впродовж усього життя людини. Якісна освіта в сучасному розумінні покликана задовольнити вимоги, які ставить до кожної особи

⁶⁵ Ничикаленко Н.Г. Безперервна професійна освіта як світова тенденція і державна політика в Україні / Н.Г. Ничикаленко // *Психолого-педагогічна наука і суспільна ідеологія*. К., 1998. С. 226.

суспільство, яке швидко змінюється. Відповідно, сучасний зміст освіти повинен бути багатокomпонентним, охоплювати не лише знання, а й способи практичної діяльності, творчий досвід, ціннісні орієнтації особистості⁶⁶.

У цілому зміст наукової та професійної діяльності у процесі навчання залежить від реальних умов та перспектив професійної діяльності та від цілей і завдань кожної навчальної дисципліни, вивчення яких передбачене навчальним планом та має враховувати психолого-педагогічні засади і закономірності організації освітнього процесу у вищій школі. На всіх рівнях формування змісту освіти має бути врахована конкретизована спрямованість на остаточні результати професійної підготовки студента. Основним компонентом освітньо-виховного процесу виступає активна власна діяльність студента, яка забезпечує базу для формування його діяльності як спеціаліста. Педагогічна діяльність викладача виконує роль дієвого засобу організації активності навчально-пізнавальної діяльності студента. При цьому викладач проявляється не лише як об'єкт педагогічного впливу, а й виступає активним суб'єктом пізнавальної і творчої діяльності, яка спрямована на ґрунтовне засвоєння студентами навчального матеріалу, вміння застосовувати його для розв'язування навчальних та професійних задач.

Зміст освіти – це зміст триєдиного цілісного процесу, для якого характерні такі сутнісні ознаки: по-перше, засвоєння досвіду минулих поколінь; по-друге, виховання типологічних якостей поведінки особистості; по-третє, розумовий та фізичний розвиток людини. Зміст освіти спрямований на закладання основ системи знань, умінь і навичок, опанування якими забезпечує основу для розвитку та формування

⁶⁶ Кондаурова Ю.М. З історії розвитку професійної освіти, як проблеми змісту вітчизняної історії / Ю.М. Кондаурова // Нові педагогічні технології в контексті сучасних концепцій змісту освіти: Зб. ст. за матеріалами Всеукр. наук.-метод. конф. (Луганськ, 17 – 18 березня). Луганськ, 1998. С. 43.

особистості. За спостереженнями науковців, засвоєння культури особистістю відбувається у її «розпредмеченому» вигляді, тобто в інформації, яка становить накопичений суспільством соціальний досвід та віддзеркалює набуті знання і освоєні способи діяльності⁶⁷.

З орієнтацією людини на використання інформаційних технологій сучасного рівня виникають нові потреби суспільства в освіті, а саме: важливість засвоєння основ інформаційного обміну, способів нагромадження, зберігання, поширення знань, засобів комунікації; необхідність набуття навичок відбору важливої інформації, необхідної для повноцінної життєдіяльності, та вмінь її цільового використання. В цілому такі знання, уміння та навички і становлять сутність інформаційної культури⁶⁸. Основа процесу інформатизації освіти – сучасні інформаційні технології та їх використання з метою: 1) поліпшення якості навчання за допомогою більш повного використання доступної інформації; 2) підвищення ефективності освітнього процесу шляхом його індивідуалізації та інтенсифікації; 3) формування розвиваючої, випереджальної та персоніфікованої освіти шляхом розробки перспективних засобів, методів і технологій навчання; 4) досягнення необхідного рівня професіоналізму в оволодінні засобами інформатики та комп'ютерної техніки; 5) інтеграція навчальної, навчально-дослідницької, методичної, наукової, організаційної діяльності у рамках єдиної методології, що заснована на застосуванні інформаційних технологій; 6) підготовка учасників освітнього процесу до життєдіяльності в умовах інформаційного суспільства; 7) підвищення професійної компетентності та

⁶⁷ Падун Н.О. Зміст професійної освіти: історія, пошуки, проблеми / Н.О. Падун // *Нові технології навчання*: Наук-метод. зб. Вип. 15. К., 1995. С. 84.

⁶⁸ Проценко Т. Основні напрямки інформатизації державного управління в процесі становлення громадянського суспільства / Т. Проценко, В. Шамрай // *Вісник УАДУ*. 2002. № 1. С. 341.

конкурентоздатності майбутніх фахівців різних галузей; 8) подолання усіх кризових явищ у системі освіти ⁶⁹.

Використання інформаційних технологій у системі освіти сприяло формуванню «комп'ютерної методології навчання», яка зорієнтована на застосування в освітньому процесі таких методів: комп'ютерне моделювання навчально-пізнавальної діяльності, асоціативний метод, метод ситуаційного моделювання, метод інформування, програмування навчальної діяльності, метод тестування, ігровий метод активного навчання, метод проектів тощо.

Набуття компетентності у тій галузі виробництва, яка характерна для майбутньої професійної діяльності випускника ЗВО лежить в основі формування особистості майбутнього спеціаліста, результатом якого має стати комплекс набутих ним умінь та навичок: навички самостійної творчості, вміння знаходити оптимальні рішення, бажання та вміння підвищувати кваліфікаційний рівень шляхом самостійного пошуку та засвоєння нової інформації зі сфери обраної професійної діяльності, здатність до безперервного самовдосконалення, прагнення до професіоналізму, творчого підходу до праці ⁷⁰.

В умовах розвитку інформаційного суспільства зростають вимоги до якості підготовки фахівців інформаційної сфери, що в першу чергу стосуються широти їх ерудиції, здатності швидко сприймати, аналітично опрацьовувати та втілювати у практику своєї діяльності прогресивні тенденції. Сьогодні існує нагальна потреба постійного оновлення змісту освітнього процесу, розширення обсягів інформації, не зважаючи на жорсткі обмеження щодо кількості годин, які відводяться навчальними планами для конкретних дисциплін. Ця та інші обставини в організації

⁶⁹ Там само. С. 343.

⁷⁰ Васильєв А.В. Удосконалення організації самостійної роботи і контролю знань студентів / А.В. Васильєв, В.І. Сігова // *Нові технології навчання*. Вип. 17. К., 1996. С. 3.

навчання у вітчизняній вищій школі вимагають посилити акцент на становленні особистості майбутнього спеціаліста, на цілеспрямованому формуванні його особистісних та громадянських якостей, чого можна досягти через систему виховання.

У технологію освітнього процесу органічно вписується проблемне навчання на основі теорії професійно-цільового навчання. Оскільки дана теорія базується на методах проблемного навчання, то результати її застосування мають бути найбільш ефективними, адже проблемне навчання становить один з типів розвиваючого навчання, істотна відмінність якого полягає у зближенні психології мислення людини із психологією навчання. Як відомо саме проблемне навчання якнайповніше відповідає завданням розвитку творчого мислення студентів, а суть його полягає в пошуковій діяльності студентів, яка починається з постановки питань, розв'язання проблем і проблемних завдань, що закладені у навчальних програмах і підручниках, у проблемному викладі й поясненні знань викладачем, у самостійній роботі студентів ⁷¹.

Отже, в нинішніх умовах якість освіти – головна ознака сучасного суспільства, а зміст сучасної освіти охоплює способи практичної діяльності, творчий досвід, ціннісні орієнтації особистості. Тривалий процес одержання знань майбутніми спеціалістами в умовах інформатизації суспільства має ґрунтуватися на взаєморозумінні та співтворчості всіх учасників освітнього процесу. Доцільне використання сучасних інформаційних технологій покликане забезпечити: підвищення ефективності освітнього процесу у вищій школі; інтеграцію навчальної, навчально-дослідницької, організаційної, методичної та наукової діяльності у руслі єдиної методології; підвищення професійної

⁷¹ Університетська освіта України ХХІ століття: проблеми, перспективи, тенденції розвитку: Міжнар. наук.-практ. конф. 1–16 грудня 2000 р.: Тези доп. / АПН України, Харк. Нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна, ін-т вищ. освіти АПН України, т-во «Знання» України. Х., 2000. С. 58-60.

компетентності та конкурентоздатності майбутніх фахівців, розробку перспективних засобів, методів і технологій навчання з їх орієнтацією на розвиваючу, випереджувальну та персоніфіковану освіту.

Інформаційно-комунікативні функції державного управління в умовах інформатизації суспільства та процесів глобалізації викликають сталий інтерес до професіоналізму державних службовців та осіб, які мають забезпечувати інформаційну підтримку інформаційно-комунікативної діяльності працівників. Підготовка нової генерації державних службовців, спроможних контролювати та спрямовувати ключовий ресурс державної влади – інформаційний ресурс – на досягнення цілей державної політики та забезпечення якісних послуг, – нагальна вимога часу, задоволення якої означає вирішення питання інформаційно-комунікативного забезпечення споживачів управлінських послуг. Наявність двох специфічних видів інформаційних потреб державного управління уможлиблює висновок про дві основні функції інформаційного забезпечення державного управління, а саме: забезпечення доступу громадян та органів державного управління до достовірної та оперативної інформації та забезпечення зворотного зв'язку між органами державного управління і суспільством.

Один з визначених напрямів підготовки фахівців спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, спрямований для їх майбутньої діяльності у сфері державного управління, – підготовка майбутнього менеджера органів державної влади та управління, яка передбачає унікальне поєднання специфіки предметного поля документно-інформаційної діяльності та специфіки сфери державного управління у їх природному динамічному взаємозв'язку. Таким чином формується особлива соціальна місія спеціалістів інформаційної сфери в органах державної влади, яка полягає у забезпеченні, в умовах інформатизації, підтримки документної бази для сталого, демократичного розвитку

суспільства й держави в цілому. Професійне завдання таких спеціалістів у сфері державного управління полягає у забезпеченні специфічними методами професійної діяльності інформаційного зв'язку держави та її громадян, з обов'язковою реалізацією при цьому демократичних принципів; з використанням засобів професійної діяльності мотивувати громадян держави до участі у заходах, спрямованих на розгортання процесу становлення громадянського суспільства. Менеджер з інформаційної діяльності органів державного управління – це фахівець, професійна діяльність якого – здійснення комплексу взаємопов'язаних заходів та виконання адміністративних функцій у сфері впровадження та функціонування документно-комунікаційних систем, вивчення закономірностей їх створення та використання.

В органах державної влади інформаційно-психологічний контекст професіоналізації інформаційного фахівця пов'язаний з професіоналізацією державної служби, формуванням державних службовців як окремої соціально-професійної групи, урізноманітненням інформаційних потреб державних службовців, формуванням особливої управлінської та інформаційної культури. Визначення педагогічних засад та способів практичної реалізації виховної мети має здійснюватися з розумінням сутності навчання на науковій основі. Педагогічний аспект досліджуваної проблеми полягає в установленні адекватних взаємозв'язків між застосовуваними методами та прийомами виховання та правильно визначеною, з наукової точки зору, сутністю особистості студента.

Професійна підготовка спеціаліста інформаційної сфери – це не лише формування носія знань, а й творчої особистості, здатної використовувати отримані знання у процесі професійної діяльності в будь-якій сфері суспільного життя. Концепція сучасної системи професійної підготовки спеціалістів інформаційної сфери, методична система, за допомогою якої реалізується дана концепція, забезпечують можливість для

організації освітнього процесу у вітчизняних закладах вищої освіти з урахуванням сучасних вимог динамічного інформаційного суспільства.

ВИСНОВКИ

Стан розробленості проблеми підготовки фахівців документно-інформаційної сфери позначений наявністю суттєвих напрацювань в освітній практиці, повільністю теоретичного осмислення досвіду, фрагментарністю висвітлення у фаховій пресі окремих аспектів підготовки документознавців та відсутністю системних досліджень документознавчої освіти як у цілому, так і окремих її аспектів. Документальний потік наукових досліджень документознавчої освіти в Україні поділяється на основні етапи: накопичення та первинного аналізу досвіду підготовки документознавців (1995–1999 рр.); узагальнення досвіду у наукових дослідженнях (2000-2003 рр.); початковий рівень формування теорії та методики професійної освіти документознавців (з 2004 р. по теперішній час).

Установлено, що освітній процес підготовки фахівців документно-інформаційної сфери у вітчизняних закладах вищої освіти у цілому забезпечений навчально-методичною літературою. Підготовлено ряд підручників та посібників з таких навчальних дисциплін як «Документознавство» (Н. М. Кушнарєнко, С. Г. Кулєшов, М. В. Комова, Г. М. Швецова-Водка), «Загальне документознавство» (Ю. І. Палєха, Н. О. Лєміш), «Управлінське документознавство» (С. Г. Кулєшов, В. В. Бездрабко), «Діловодство» (А. Н. Дідєнко). Забезпечені такі навчальні курси як «Лінгвістичні основи документознавства», «Спеціальне діловодство», «Електронний документообіг» (Г. Г. Асєєв, О. Матвієнко, М. Цивін, Д. В. Дубов, С. В. Дубова). Проте процес забезпечення навчальною літературою ЗВО, які здійснюють підготовку фахівців, має бути системним та безперервним.

Сучасній системі документаційного забезпечення передував тривалий період становлення та розвитку, пов'язаний зі змінами соціально-економічних та суспільно-політичних умов. Значна кількість нормативно-

правових актів, які були прийняті в роки незалежності України щодо документального забезпечення, а також розвиток документознавства стали чинником уведення в 1995 р. спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність». Сучасний стан документознавчої освіти становить результат дії загальних закономірностей її становлення та існування в конкретних соціально-економічних умовах України. Розвиток спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» у 1990-і – 2010-і рр. відбувався досить динамічно, державними та приватними ЗВО, з вираженою тенденцією введення спеціальності у негуманітарних закладах вищої освіти.

Підготовка документознавців для сфери державного управління визначається потребами соціальної практики у галузі здійснення інформаційної діяльності в органах державної влади, характеризується зростанням документознавчої освіти для системи державного управління у кількісному, рівневому та структурно-компонентному відношеннях та одночасно відсутністю науково обґрунтованих моделей підготовки фахівців документно-інформаційної сфери для роботи в державних інституціях. Зміни у змісті документознавчої освіти знайшли своє відображення й у навчальних планах ЗВО, об'єктивно вони характеризуються відмовою від дисциплін бібліотечно-бібліографічного та книгознавчого спрямування, що зумовлено логікою розвитку наукової дисципліни «Документознавство».

Зміст професійної діяльності документознавців у сфері державного управління охоплює весь спектр управлінських функцій у сфері документно-інформаційних комунікацій та спрямований на виконання комплексу взаємопов'язаних заходів та адміністративних функцій у сфері впровадження і функціонування документно-комунікаційних систем, вивчення закономірностей їх створення та вдосконалення методів діяльності у сфері їх використання, отже, жодним чином не обмежується

виключно діловодною функцією. Професійна діяльність фахівця документно-інформаційної сфери в органах державної влади – це специфічний вид діяльності, який великою мірою залежить від особливостей інформаційних потреб користувачів інформації, предметної галузі діяльності та психологічних особливостей сприйняття інформації державним службовцем як представником окремої соціально-професійної групи. Основні закономірності та принципи професіоналізації документознавців у системі документно-інформаційного забезпечення органів державного управління поєднуються та узгоджуються між собою на основі таких важливих концептів: управлінська інформація як основа прийняття рішень, інформаційно-комунікативна природа системи державного управління, професіоналізація державної служби.

Адекватність документознавчої освіти сучасному станові та перспективам розвитку інформатизації державного управління забезпечується комплексом навчальних дисциплін інформаційно-технологічного спрямування, а також таких, що враховують ціннісні характеристики державної служби та управлінський контекст у галузі інформаційної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТАРУТРИ

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України / А. М. Алексюк. К.: Либідь, 1998. 557 с.
2. Андросюк В. М. Концептуальні позиції нових педагогічних технологій навчання / В. М. Андросюк, В. А. Ящук, Г. В. Стадніков // «Острозька академія», ун-т: *Наук. записки. (Сер. «Економіка»: Зб. наук. пр.)*. Острог, 2000. Т. 3, Ч. 2: *Освіта як фактор формування людського капіталу*. С. 126–136.
3. Антоненко І. Є. Кваліфікаційні вимоги до фахівців у сфері керування документацією (досвід Австралії) / І. Є. Антоненко // *Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики: III міжнародна наук-практ. конф., Київ, 20-22 травня 2008 р.: тези доповіді*. К., 2006. С. 7–8.
4. Бабочкин П.І. Становлення особистості спеціаліста у системі вищої школи / П. І. Бабочкин // *Вища освіта: проблеми та перспективи розвитку. Другі академ. читання*. К., 1995. С. 174–179.
5. Балл Г. О. Гуманізація загальної та професійної освіти: суспільна актуальність і психолого-педагогічні орієнтири. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: монографія / за ред. І. А. Зязюна. К.: Віпол, 2000. 247 с.
6. Бездрабко В. В. Управлінське документознавство: навч. посібн. / В. В. Бездрабко. К., 2006. 208 с.
7. Гайсинюк Н.А. Навчальний посібник в системі інформаційного забезпечення професійної підготовки фахівця / Н.А. Гайсинюк // *Бібліотечна наука, освіта, професія у демократичній Україні: Зб. наук. пр.* К., 2001. С. 20–28.
8. Гайсинюк Н. А. Педагогічні засади підготовки документознавців в умовах інформатизації суспільства: автореф. дис. на здобуття наук.

ступеня канд. пед. наук: 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Н. А. Гайсинюк. К., 2003. 24 с.

9. Гайсинюк Н. А. Тенденції розвитку професійної підготовки майбутніх документознавців у системі вищої освіти України / Н. А. Гайсинюк // *Вісник Книжкової палати*. 2002. № 12. С. 26–28.

10. Демчина Л. І. Вища бібліотечно-інформаційна освіта в сучасній Україні: формування документологічної складової: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з соц. комунікацій: 27.00.03 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Л. І. Демчина. Х., 2008. 20 с.

11. Довідник типових професійно-кваліфікаційних характеристик посад державних службовців / [упорядкував ГУДС]. К.: Соцінформ, 1999. 86 с.

12. Древицька І. Ю. Інформаційне забезпечення органів регіонального управління в сучасних умовах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. управління: 25.00.04 «Регіональне управління» / І. Ю. Древицька. Донецьк, 2002. 22 с.

13. Дубова С. Інформаційні ресурси органів державної влади як засіб формування нового типу комунікативних відносин держави з громадянами / С. Дубова // *Відкритість і прозорість української влади в умовах її реформування: Матеріали Експертного круглого столу, Київ, 30 листопада 2007 р.: тези доповіді* / Національний інститут проблем міжнародної безпеки. К., 2008. С. 100–101.

14. Дубова С. В. Особливості професійної діяльності фахівців з документно-інформаційного забезпечення органів державної влади / С. В. Дубова // *Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики: III міжнародна наук-практ. конф., Київ, 16–18 травня 2006 р.: тези доповіді*. К., 2006. С. 13–14.

15. Дубова С. В. Управлінська діяльність фахівців з документознавства у сфері документних комунікацій в органах державної влади / С. В. Дубова //

Державне регулювання ринку праці: сучасні технології та напрями їх розвитку: Зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 22 грудня 2005 р.: тези доповіді / Інститут підготовки кадрів Державної служби зайнятості України. К., 2006. Ч. 1. С. 224–229.

16. Дубова С.В. Професіоналізація інформаційної діяльності у сфері державного управління / С. В. Дубова, О. В. Матвієнко // *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2007. № 1. С. 52–60.

17. Загорецька О. М. Службові документи сучасної організації: довідник. К., 2005. 120 с.

18. Загуменна В. Концептуальна модель підготовки сучасного бібліотечно-інформаційного фахівця / В. Загуменна // *Вісник Книжкової палати*. К., 2001. № 2. С. 20–21.

19. Значення підготовки документознавців для інформаційного суспільства [Електронний ресурс] / Ю. Палеха. – Режим доступу: <http://www.dilo.kiev.ua/zpddis.html> .

20. Зязюн І. А. Філософія поступу і прогнозу освітньої системи. Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи: монографія. К., Глухів: РВВ ГДПУ, 2005. С. 10–18.

21. Комова М. В. Документознавство: навч. пос. / М. В. Комова. Львів-Київ: «Тріада плюс», «Алерта», 2007. 296 с.

22. Кондаурова Ю. М. З історії розвитку професійної освіти, як проблеми змісту вітчизняної історії / Ю. М. Кондаурова // Нові педагогічні технології в контексті сучасних концепцій змісту освіти: Зб. ст. за матеріалами Всеукр. наук.-метод. конф. (Луганськ, 17–18 березня). Луганськ, 1998. С. 43–47.

23. Конюкова І. Я. Розвиток бібліотечної професії в Україні: сучасні концепції та напрями: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед.

наук: 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / І. Я. Конюкова. К., 2002. 20 с.

24. Короткий Оксфордський політичний словник: [за ред. І. Макліна і А. Макмілана]. К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2005. 790 с.

25. Короткий термінологічний словник із бібліографознавства та соціальної інформатики: [Г. М. Швецова-Водка (керівник), Г.В. Сілкова, Л.О. Черепуха та ін.; Наук. ред. і авт. вступ. ст. Г. М. Швецова-Водка]. К.: Кн. палата України, 1998. 116 с.

26. Кремень В. Г. Освіта і наука України – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. К. : Грамота, 2005. 448 с.

27. Крулькевич М. І. Про підготовку магістрів зі спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» / М. І. Крулькевич // *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2005. № 3. С. 43–45.

28. Кулешов С. Г. Управлінське документознавство: навч. посібник / С. Г. Кулешов. К.: ДАКККіМ, 2003. 57 с.

29. Кулешов С. Г. Управління документацією: підготовка фахівців у вищих школах за рубежом / С. Г. Кулешов, І. П. Прокопенко // *Архіви України*. 2003. № 1–3. С. 53–65.

30. Кушнарєнко Н. М. Підготовка кадрів у галузі документознавства та інформатики: досвід і проблеми / Н. М. Кушнарєнко // *Українська культура: минуле, сучасне та шляхи розвитку*. К., 1997. Вип. 2. С. 229–233.

31. Кушнарєнко Н. М. Системна організація змісту та викладання дисциплін документознавчого циклу / Н. М. Кушнарєнко // *Вища школа*. 2001. № 4–5. С. 41–52.

32. Кушнарєнко Н. М. Складові змісту спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність»: питання методології / Н. М. Кушнарєнко // *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2004. № 1. С. 42–45.

33. Лутай В. Філософія сучасної освіти. К., 1996. 256 с.
34. Малиновський В. Я. Державне управління: навч. посібник / В. Я. Малиновський. К.: Атіка, 2003. 576 с.
35. Масі Н. І. «Організація сучасного діловодства» як складова підготовки майбутніх документознавців (з досвіду роботи) / Н. І. Масі // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Людина, культура, техніка в новому тисячолітті», Харків, 26-27 квітня 2005 р.: тези доповіді / Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ». Х., 2005. С. 149.
36. Матвієнко О. В. Забезпечення інформаційної підтримки управління: до проблеми підготовки спеціалістів / О. В. Матвієнко // *Суспільні реформи та становлення громадянського суспільства*. К.: УАДУ, 2001. С.220–222.
37. Матвієнко О. В. Інформаційна професія: аналіз підходів до розуміння змісту діяльності та напрямів підготовки спеціалістів / О.В. Матвієнко // *Гуманітарні науки*. 2002. № 2. С. 20–26.
38. Матвієнко О. В. Теорія і практика підготовки спеціалістів з інформаційного забезпечення системи управління невиробничою сферою: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. В. Матвієнко. К., 2005. 40 с.
39. Мешков Д. Електронний документообіг: обіг, зберігання, використання, законодавчі аспекти. Досвід ФРН (1990–2000). *Архіви України*. 2001. № 6. С. 73–87.
40. Морозюк І. Документознавство та інформаційна діяльність: проблеми спеціалізацій і вимоги практики / І. Морозюк // *Вісник Книжкової палати*. 2003. № 8. С. 18–20.
41. Морозюк І. Інноваційні зміни в документно-інформаційній сфері як фактор вдосконалення підготовки фахівців / І. Морозюк // *Вісник Книжкової палати*. 2003. № 12. С. 32–34.

42. Морозюк І. Є. Інформаційна культура та професійна підготовка фахівця документно-інформаційної галузі / І. Є. Морозюк // *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2005. № 3. С. 40–43.
43. Ничикаленко Н. Г. Безперервна професійна освіта як світова тенденція і державна політика в Україні / Н. Г. Ничикаленко // *Психолого-педагогічна наука і суспільна ідеологія*. К., 1998. С. 224–229.
44. Нілова І. Д. Проблеми підготовки спеціалістів з документознавства та інформаційної діяльності в Україні / І. Д. Нілова // *Проблеми освіти*. Вип. 8. 1997. С. 129–133.
45. Основи організації електронного документообігу. У 2-х т. / І. Васьков та ін.; за ред. проф. В. Хорошка. К.: ДУІКТ, 2008. Т. 1, Т. 2.
46. Падун Н. О. Зміст професійної освіти: історія, пошуки, проблеми / Н. О. Падун // *Нові технології навчання: Наук-метод. зб.* Вип. 15. К., 1995. С. 82–88.
47. Палеха Ю. І. Культура діловодства. Постановка проблеми та шляхи реалізації / Ю. І. Палеха // *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2005. № 3. С. 34–39.
48. Проценко Т. Основні напрямки інформатизації державного управління в процесі становлення громадянського суспільства / Т. Проценко, В. Шамрай // *Вісник УАДУ*. 2002. № 1. С. 339–344.
49. Слободяник М. Бібліотечна наука в Україні: до підсумків десятирічного розвитку / М. Слободяник // *Бібл. планета*. 2002. № 1. С. 6–13.
50. Слободяник М. С. Документологія: Зміст. Перспективи / М.С. Слободяник // *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2004. № 4. С. 4–9.

51. Соляник А. Концептуальні засади викладання дисциплін документознавчого циклу / А. Соляник, Н. Кушнарєнко // *Вісник Книжкової палати*. 2001. № 1. С. 25–27.

52. Трач Ю. В. Професійний розвиток бібліотекарів у фахових об'єднаннях України: авторєф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Ю. В. Трач. К., 2001. 19 с.

53. Указ Президента України (від 9 листопада 2000 р. № 1212/200) «Про Комплексну програму підготовки державних службовців» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1212%2F2000> .

54. Університетська освіта України ХХІ століття: проблеми, перспективи, тенденції розвитку: Міжнар. наук.-практ. конф. 15–16 грудня 2000 р.: Тези доп. / АПН України, Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна, Ін-т вищ. освіти АПН України, т-во «Знання» України. Х., 2000. 274 с.

55. Філіпова Л. Інформаційна діяльність як фахова навчальна дисципліна: змістовний аналіз / Л. Філіпова // *Вісник Книжкової палати*. 2005. № 2. С. 29–30.

56. Філіпова Л. Організація дистанційного навчання у вищій школі бібліотечних та інформаційних наук Іллінойського університету / Л. Філіпова // *Вісник Книжкової палати*. 2002. № 7. С. 45–47.

57. Філіпова Л. Я. Щодо підготовки кадрів для інформаційної діяльності в Україні / Л. Я. Філіпова // *Наук.-техн. інф. (УкрІНТЕІ, Київ)*. 2001. № 4. С. 45–47.

58. Шейко В. Міжнародні зв'язки та оновлення навчальних планів бібліотечно-інформаційної освіти в Україні / В. Шейко // *Вісник Книжкової палати*. 1998. № 5. С. 7–10.

**Трансформація навчальних планів спеціальності
«Документознавство та інформаційна діяльність»
протягом 1998–2007 рр.**

	1998 р.	2003 р.	2007 р.
Назва дисципліни	Формування баз даних	Дисципліна відсутня	Системи управління базами даних
	Автоматизовані інформаційні системи і мережі	Дисципліни комп'ютерного циклу, об'єднані під назвою «Електронне документознавство»	Комп'ютерні мережі та телекомунікації
	Державне управління	Державне управління	Державне управління
	Методика підготовки інформаційних документів	Аналітико-синтетична переробка документної інформації	Аналітико-синтетична переробка інформації
	Документальні джерела наукової інформації	Дисципліна відсутня	Дисципліна відсутня
	Організація науково-інформаційної діяльності	Дисципліна відсутня	Дисципліна відсутня
	Довідково-інформаційні фонди	Дисципліна відсутня	Дисципліна відсутня
	Маркетинг інформаційної служби	Дисципліна відсутня	Організація діяльності інформаційних установ
	Юридична документація	Нотаріат та нотаріальне документознавство	Судово-процесуальне документознавство
	Діловодна документація інформаційної служби	Документно-інформаційне забезпечення управління	Документаційне забезпечення діяльності установ
	Технічні засоби інформаційної роботи	Комп'ютерні технології документознавства	Інформатика та комп'ютерна техніка
	Кінофотофонодокументи	Дисципліна відсутня	Дисципліна відсутня
	Архівознавство	Архівознавство	Архівознавство
	Бібліотекознавство	Дисципліна відсутня	Дисципліна відсутня
	Бібліографознавство	Дисципліна відсутня	Дисципліна відсутня
	Книгознавство	Дисципліна відсутня	Дисципліна відсутня
	Методика науково-технічного перекладу	Стилістика та редагування ділових документів	Лінгвістичні основи документознавства (у т.ч. стилістика і редагування)
	Наукова та технічна термінологія	Дисципліна відсутня	Дисципліна відсутня
			Інформатика та комп'ютерна техніка

	1998 р.	2003 р.	2007 р.
	Інформатика	Дисципліни комп'ютерного циклу об'єднані під назвою «Електронне документознавство»	Електронний документообіг Комп'ютерні мережі та телекомунікації Інтернет-технології та ресурси Системи управління базами даних
	Менеджмент і тренінг персоналу	Дисципліна відсутня	Дисципліна відсутня
	Менеджмент інформаційних систем	Інформаційний менеджмент	Інформаційний менеджмент
	Управління персоналом: виробнича та оргпсихологія	Управління персоналом Теорія управління	Кадровий менеджмент
	Патентознавство та стандартизація	Патентознавство	Стандартизація та сертифікація і патентознавство
	Маркетинг інформаційних продуктів	Політичний маркетинг	Маркетинг інформаційних продуктів та послуг
	Правознавство (всі види)	Правознавство (всі види)	Адміністративне, трудове, інформаційне, господарське право
	Дисципліна відсутня	Стенографія	Дисципліна відсутня
	Дисципліна відсутня	Спеціальне документознавство (дипломатичне)	Спеціальне документознавство Управлінське документознавство
	Дисципліна відсутня	Теорія і практика документних комунікацій	Документно-інформаційні комунікації

Адміністративні функції фахівця інформаційної сфери

Функція	Зміст
Передбачення	Розробка програми дій, яка об'єднує всі операції в організації, що пов'язані з документно-інформаційною сферою: дослідження усіх важливих апаратно-програмних засобів, що необхідні для забезпечення успішної документно-комунікативної діяльності органу державної влади, пошук та опрацювання необхідних інформаційних ресурсів, які необхідні для розвитку діяльності організації тощо
Організаційна	Управління соціальною та матеріальною складовими документно-інформаційної сфери: опрацювання матеріальної та соціальної складових відповідно до поставлених завдань, забезпечення засобами, що необхідні для діяльності органу державної влади
Розпорядницька	Забезпечення дії управлінського персоналу органу державної влади з метою належного виконання ним роботи в документно-інформаційній сфері: розширення знайомства з підпорядкованим персоналом, усунення перешкод, покращення умов для ефективної роботи працівників; удосконалення форм та методів роботи з документацією
Узгодження	Узгодженість, що має на меті забезпечення ефективної діяльності кожного спеціаліста документно-інформаційної сфери шляхом визначення для кожного працівника видів та обсягів роботи
Контроль	Мета здійснення контролю полягає у перевірці стану виконання плану дій з організації документно-інформаційної сфери, а саме виконання наказів та розпоряджень, що стосуються питання забезпечення документно-комунікативної діяльності органу державної влади

**Професійно-кваліфікаційні характеристики посад
державних службовців**

Посада	Функції
Заступник начальника управління	Контроль за веденням діловодства, станом збереженості документів згідно з чинним законодавством
Начальник відділу	Контроль за веденням діловодства, станом збереження документів; організація роботи з документами відповідно з чинним законодавством
Заступник начальника відділу	Забезпечення контролю за веденням діловодства, збереженням документів відповідно до чинного законодавства
Керівник сектора	Організація роботи з документами згідно з чинним законодавством
Помічник керівника	Опрацювання документів, що надходять на ім'я керівника та формуються за його підписом; редагування документів, що виходять за підписом керівника
Начальник загального відділу (відділу діловодства та контролю)	Забезпечення організації діловодства в органі виконавчої влади; контроль за організацією діловодства в управліннях, відділах, інших структурних підрозділах центрального органу виконавчої влади; надання працівникам відповідних відділів методичної допомоги; розробка та організація заходів, спрямованих на вдосконалення діловодства, організації праці спеціалістів органу влади

**Узагальнена структура професійної діяльності фахівця
з інформаційного забезпечення державного управління**

Складова професійної діяльності	Зміст професійної діяльності
Мета діяльності (продукт)	Забезпечення умов для підвищення ефективності державного управління на основі керованого задоволення інформаційних потреб громадян, управлінська діяльність державного апарату у соціальній сфері
Об'єкт	Різні установи, організації та структурні підрозділи системи державного та муніципального управління, явища та процеси економічного, політичного, організаційного та соціального життя суспільства, актуальні проблеми розвитку та функціонування держави, її регіональних і муніципальних структур, проблеми взаємодії людини і суспільства
Предмет	Різновиди документно-інформаційних ресурсів та систем документації
Види професійної діяльності	Планування індивідуальної роботи та спільної діяльності, організація роботи за цілями, з урахуванням ресурсів та прогнозованих результатів, забезпеченням раціонального контролю за діяльністю співробітників та організації в цілому, керівництво колективом та координація працівників діяльності у зовнішньому середовищі, мотивація співробітників, визначення, дослідження та діагностика проблем, прогнозів, цілей та ситуацій, консультативна, методична, освітня робота зі співробітниками
Процедури	Інформаційно-аналітична діяльність: збирання, опрацювання, зберігання, поширення інформації, створення необхідних інформаційних продуктів, якісне надання інформаційних послуг
Засоби діяльності	Використання засобів комп'ютерної техніки, інформаційно-технологічної бази